

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Dodiplomski univerzitetni študijski program Management

Diplomska naloga

**RAZVOJ INTEGRACIJSKIH PROCESOV V EVROPI
IN SLOVENIJI**

Mentor: doc. dr. Drago Dubrovski

KOPER, 2006

BORIS LEŠNIK

POVZETEK

V Evropi je po drugi svetovni vojni nastopilo zgodovinsko največje in najkompleksnejše povezovanje držav v večje gospodarske celote, tj. v ekonomske integracije. V diplomskem delu je predstavljen pomen in razvoj teh integracijskih procesov ter nastalih ekonomskih integracij na območju Evrope po koncu druge svetovne vojne do dandanes. Ker je Slovenija že dve leti polnopravna članica največje ekonomske integracije v Evropi, tj. Evropske unije, je v diplomskem delu ob pomoči izbranih makroekonomskih kazalnikov podana presoja posledic vstopa Slovenije v Evropsko unijo na njena gospodarska gibanja. Podana je ugotovitev, da članstvo Slovenije v Evropski uniji ni bistveno spremenilo procesov in tokov dogajanja v slovenskemu gospodarstvu, prav tako pa ni prineslo bistvenih sprememb v poslovanju.

Ključne besede: Evropska unija, EU, ekonomska integracija, integracijski procesi, makroekonomski kazalniki

ABSTRACT

After second World War European countries embarked on the most complex process of uniting in European history. This process led to formation of several larger unions, i.e. economic integrations. The thesis presents the development and importance of these integration processes as well as the newly formed European economic integrations. Since Slovenia has been a full member of the largest European economic integration (i.e. the European Union) for more than two years, the thesis is focusing on analysing the consequences of Slovenia's accession to the European Union, whereat the analysis was based on selected macroeconomic indicators. The analysis showed that Slovenian membership in the European Union has not essentially changed the processes in Slovenian economics, and likewise has not had a significant effect on economic operations.

Key words: European Union, EU, economic integration, integration processes, macroeconomic indicators

UDK 339.023:061.1EU:(497.4)

VSEBINA

1 Uvod	1
2 Teorija mednarodne ekonomske integracije	3
2.1 Pojem mednarodna ekonomska integracija.....	3
2.2 Razlogi za nastanek mednarodnih ekonomskih integracij.....	5
2.3 Teorije ekonomske integracije	6
2.4 Integracijski pristopi	6
2.5 Oblike in tipi mednarodne ekonomske integracije	9
2.6 Stopnje integracije.....	11
2.7 Suverenost.....	14
2.8 Učinki integracije.....	16
3 Ekonomske integracije v Evropi	19
3.1 Začetki ekonomske integracije Evrope: 1947 – 1952	19
3.2 Faze nastajanja Evropske unije (EU).....	20
3.2.1 Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ).....	20
3.2.2 Evropska skupnost za jedrsko energijo (ESJE)	22
3.2.3 Evropska gospodarska skupnost (EGS).....	22
3.2.4 Evropska skupnost (ES).....	23
3.2.5 Evropska unija (EU)	24
3.3 Evropski sporazum o prosti trgovini (EFTA).....	31
3.4 Srednjeevropski prostocarinski sporazum (CEFTA)	33
4 Odnosi Republike Slovenije z integracijami	35
4.1 Slovenija in EU	35
4.1.1 Vključevanje Slovenije v EU.....	35
4.1.2 Vključevanje Slovenije v Ekonomsko in monetarno unijo	36
4.2 Slovenija in EFTA.....	39
4.3 Slovenija in CEFTA	39
5 Presoja posledic integracije Slovenije v EU	41
5.1 Vpliv vstopa v EU na inflacijo v Sloveniji	41
5.2 Vplivi vstopa v EU na realno rast BDP v Sloveniji	42
5.3 Vpliv vstopa v EU na BDP na prebivalca po kupni moči v Sloveniji	43
5.4 Vpliv vstopa na delež izvoza in uvoza v BDP v Sloveniji.....	44
5.5 Vpliv vstopa v EU na tokove neposrednih tujih investicij (NTI) v Sloveniji.....	46
6 Sklep	51
Literatura	53
Viri	55

SLIKE

Slika 3.1 Trije stebri Evropske unije	25
Slika 4.1 Faze uvedbe evra v Sloveniji.....	37

TABELE

Tabela 2.1 Značilnosti in razlike med integracijskimi pristopi	7
Tabela 2.2 Stopnje integracije	12
Tabela 2.3 Tipi mednarodnih ekonomskih integracij	13
Tabela 2.4 Težnja po suverenosti proti težnji po integraciji.....	15
Tabela 4.1 Časovni pregled vključevanja Slovenije v EU	36
Tabela 4.2 Konvergenčni kriteriji za Slovenijo.....	38
Tabela 5.1 Inflacija v Sloveniji, izražena v odstotkih	42
Tabela 5.2 Realna rast BDP in BDP na prebivalca v SKM, v %	43
Tabela 5.3 Povprečni delež menjave s tujino v BDP v Sloveniji in v EU, v %	45
Tabela 5.4 Tokovi in stanja vhodnih in izhodnih NTI* v Sloveniji, v mio EUR.....	47
Tabela 5.5 Stanje vhodnih in izhodnih NTI v primerjavi z BDP, v %.....	48

KRAJŠAVE

BDP	Bruto domači proizvod
CEFTA	Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini
ECA	Uprava za ekonomsko sodelovanje
ECB	Evropska centralna banka
EEA	Evropsko gospodarsko območje
EES	Evropski gospodarski prostor
EFTA	Evropski sporazum o prosti trgovini
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EMI	Evropski monetarni inštitut
EMU	Ekonomska in monetarna unija
EPU	Evropska plačilna unija
ERM II	Mehanizem deviznih tečajev II
ES	Evropska skupnost
ESJE	Evropska skupnost za jedrsko energijo
ESPJ	Evropska skupnost za premog in jeklo
EU	Evropska unija
NTI	Neposredne tuje investicije
GATT	Splošni sporazum o carinah in trgovini
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
OEEC	Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje
SEV	Svet za vzajemno ekonomsko pomoč

1 UVOD

Svet postaja vse bolj povezana celota. Države se med seboj povezujejo, sodelujejo pri skupnih projektih, podpisujejo sporazume, postajajo članice številnih organizacij in integracij. Prav v Evropi so politični in gospodarski interesi po drugi svetovni vojni povzročili zgodovinsko največji in najkompleksnejši proces povezovanja držav.

Osrednji problem diplomskega dela je raziskati ozadje teh procesov, poiskati vzroke zanje, predstaviti razvoj integracijskih procesov in nastale ekonomske integracije na območju Evrope po drugi svetovni vojni do dandanes, v katere se vključuje tudi Slovenija. Prav tako je namen presoditi posledice vstopa Slovenije v Evropsko unijo na njena gospodarska gibanja. Pri vsem tem se ne osredotočam na celotno problematiko, temveč je jedro diplomskega dela obravnava mednarodnih ekonomskih integracij. Prav tako se ne osredotočam na celotni svet, pač pa le na Evropo.

Diplomsko delo je vsebinsko in oblikovno razdeljeno na štiri dele oziroma poglavja. Takoj za uvodom sledi nekoliko obsežnejše drugo poglavje, ki je v celoti teoretično in prikazuje pomen in vlogo integracij za njene članice. V njem najprej opredeljujem osnovni in hkrati osrednji pojem diplomskega dela, tj. mednarodno ekonomsko integracijo. V nadaljevanju navajam razloge za nastanek mednarodnih ekonomskih integracij, teorije ekonomskih integracij in integracijske pristope ter oblike in tipe mednarodnih ekonomskih integracij. V zadnjih treh podpoglavjih predstavljam še stopnje in učinke integracij ter vprašanje suverenosti oziroma neodvisnosti v povezavi z vstopom v mednarodno ekonomsko integracijo.

V tretjem poglavju je opisan razvoj integracijskih procesov na področju Evrope. V strnjeni obliki najprej prikažem začetke ekonomske integracije Evrope po drugi svetovni vojni, nadaljujem od Evropske skupnosti za premog in jeklo vse do Evropske unije, Evropske cone svobodne trgovine in Srednjeevropskega prostocarinskega sporazuma. Pri tem nekaj več pozornosti posvečam Evropski uniji.

V četrtem poglavju predstavljam odnose Slovenije z integracijami, s poudarkom na vključevanju Slovenije v Evropsko unijo do njenega vstopa 1. maja 2004 ter vključevanju v skupno monetarno politiko Evropske unije.

Zadnje poglavje je usmerjeno analitično. Njegov cilj je, glede na to da je Slovenija polnopravna članica Evropske unije že dve leti, presoja posledic članstva Slovenije v Evropski uniji na njena gospodarska gibanja po vstopu v integracijo. Pri tem si pomagam z izbranimi makroekonomskimi kazalniki.

Diplomsko delo zaključim s sklepom, v katerem so strnjene ugotovitve, ki izhajajo iz izvedene analize diplomskega dela.

2 TEORIJA MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE

2.1 Pojem mednarodna ekonomska integracija

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1991, 55) lahko preberemo, da integracija pomeni povezovanje posameznih enot, delov v večjo celoto, združevanje. Podobno navaja Mileta (1988, 38), da se različno povezovanje gospodarskih subjektov v najširšem smislu označuje s pojmom integracija. S tem misli na vse oblike povezovanja v gospodarstvu torej, od najenostavnejših oblik poslovnega sodelovanja pa do popolnega spajanja istovrstnih in raznovrstnih gospodarskih subjektov na nacionalni in, vključujoč državo kot gospodarski subjekt, na mednarodni ravni.

Glede na navedeno razlago je moč ugotoviti, da ima pojem integracija več nivojev (Mileta 1988, 38). Na eni strani govorimo o različnih oblikah poslovnega sodelovanja, kot najenostavnejšem nivoju integracije med gospodarskimi subjekti. Na drugi strani pa s pojmom integracija označujemo spajanje več gospodarskih subjektov zaradi snovanja nove organizacije. Nazadnje, pojem integracija ponazarja povezovanje držav v mednarodnem prostoru in ustvarjanje novega ekonomsko-političnega področja.

Jovanovič (1998, 5-8) navaja več definicij mednarodne ekonomske integracije, iz katerih je razvidno, da jo avtorji razlagajo različno:

- Balassa mednarodno ekonomsko integracijo definira kot proces (dinamični koncept) in kot stanje (statični koncept). V prvem smislu to pomeni odpravljanje diskriminacije med različnimi državami, kot stanje pa pomeni odsotnost različnih oblik diskriminacije.
- El Agra podaja definicijo mednarodne ekonomske integracije kot dejanje dveh ali več držav, s katerimi se strinjajo, da bodo težile k skupnim ciljem in vodile skupne politike. V drugi definiciji pa pravi, da je to proces, v katerem se odstranijo vse diskriminatorne ovire za trgovanje med sodelujočimi narodi ter ustanovijo določeni elementi medsebojnega sodelovanja.
- Pinder ugotavlja, da mednarodna ekonomska integracija predstavlja odstranjevanje diskriminacije med ekonomskimi subjekti članic in ustvarjanje ter uporabo usklajenih in skupnih politik v dovolj velikem obsegu, tako da se zagotovi izvedba glavnih ekonomskih ciljev.
- Drysdale in Garnaut integracijo razlagata kot gibanje, ki pripelje k eni sami ceni za blago, storitev ali produkcijski faktor. V primeru, da je zaobjet celoten pojem integracije, pa je potrebno vključiti še politike, ki sprožijo omenjeno gibanje.
- Panić razlikuje med odprtostjo, integracijo in medsebojno odvisnostjo. Ekonomija je odprta, če ima malo ovir za mednarodno trgovino ter mobilnost produkcijskih faktorjev. Odprtost ekonomije pa še ne pomeni, da je ta

integrirana v mednarodni ekonomski sistem. Mednarodna integracija nastopa v svojem pravem pomenu šele tedaj, ko vključuje aktivno sodelovanje v mednarodni menjavi dela. Za dve ali več ekonomij lahko rečemo, da sta medsebojno odvisni zgolj v primeru, ko sta povezani do te mere, da je ekonomski razvoj ene države značilno pod vplivom ekonomske situacije ter politike v državi partnerici in obratno.

- Tinbergen opredeljuje tako pozitivno kot tudi negativno ekonomsko integracijo. Prvo opredeljuje kot obravnavanje obstoječih in postavljanje novih politik in institucij, ki so oborožene z močjo prisile, za katero stoji država. Negativno pa enači z odpravo diskriminatornih ter restriktivnih institucij in uvajanjem svobode za ekonomske transakcije.

Izraz integracija se je v ekonomiji najprej pojavil na podjetniški ravni kot horizontalna in vertikalna¹ integracija. Izraz mednarodna integracija, ki naj bi označeval povezovanja držav v večje regije, pa ima kratko zgodovino, saj izraza ne najdemo v literaturi pred letom 1940. Viner je prvi postavil osnovo za teorijo carinske unije leta 1950. Carinska unija naj bi predstavljala bistvo mednarodne ekonomske integracije (Jovanović 1985, 9).

O pojmu integracija lahko govorimo v širšem ali ožjem pomenu besede. V širšem pomenu pojma integracija razumemo vse oblike povezovanja, ki jih ustvarjajo subjekti mednarodnih ekonomskih odnosov v mednarodnem prostoru. Integracija v ožjem smislu pa pomeni ekonomsko povezovanje suverenih držav v mednarodnem prostoru v večje ekonomske skupnosti zaradi doseganja različnih interesov, ki se realizirajo skozi različne cilje (Mileta 1988, 39).

Deli, ki se v procesu integracije povezujejo, so lahko različni in prav zaradi tega lahko govorimo o integracijah na najrazličnejših področjih. V mednarodnih odnosih so najpomembnejši deli države, ločimo pa še vrsto integracij, ki zajemajo različne dele ekonomskega, socialnega, političnega in vojaškega delovanja (Hartman 1990, 4).

Med različnimi oblikami sporazumov, ki so nujen element v procesu vzpostavljanja ter oblikovanja integracij, je potrebno omeniti predvsem dve obliki (Kumar 1990, 109):

- meddržavne sporazume o postopnem ekonomskem povezovanju in združevanju nacionalnih ekonomskih prostorov in
- sporazume o skupnem urejanju posameznih vidikov medsebojnih ekonomskih zvez in tokov.

¹ Horizontalna integracija pomeni povezovanje istovrstnih dejavnosti zaradi izločanja medsebojne konkurence, vertikalna integracija pa nastane v procesu reprodukcije zaradi bolj zanesljivih medsebojnih dobav (Kenda in Bobek 2003, 173)

Prvo skupino meddržavnih sporazumov pogosto označujemo s skupnim imenom ekonomska integracija. Druga vrsta sporazumov, ki se omejuje na oblikovanje skupnih pravil glede razvoja in usmerjanja izbranih zunanjeekonomskih zvez in tokov, pa je tista vrsta sporazumov, ki običajno povzročajo ustanavljanje različnih mednarodnih ekonomskih organizacij.

2.2 Razlogi za nastanek mednarodnih ekonomskih integracij

Spajanje in povezovanje držav v večje gospodarske celote je bistvo teorije mednarodne ekonomske integracije (Kenda in Bobek 2003, 173). O makroekonomski integraciji govorimo torej, kadar nastopa sporazum med dvema ali več suverenimi deželami in lahko preučujemo učinek teh dogovorov med udeleženci, ki trgujejo pod ugodnejšimi pogoji v primerjavi s transakcijami brez teh sporazumov. Bistvo integracije bi lahko opredelili kot odstranitev preprek za trgovanje in prosto gibanje proizvodnih faktorjev znotraj integrirane skupine, s čimer se izrabljajo možnosti za specializacijo, medtem ko se dežele zunaj regije diskriminirane. Tako je z integracijo uresničena optimalna izraba virov v prostoru.

Temeljni razlog za sklepanje sporazumov o oblikovanju ekonomske integracije več držav je povezan za ugotovitvijo, da pospešeno medsebojno ekonomsko sodelovanje, ki se razvija v pogojih, s sporazumom povzročene zmanjšanja ovir (ki so sicer specifične značilnosti mednarodnih ekonomskih odnosov), omogoča nekatere ugodne ekonomske ter tudi politične učinke. Najpogosteje države članice integracije pričakujejo na temelju vzpostavljenih ekonomskih odnosov med članicami nastale koristi, ki so naslednje (Kumar 1990, 111):

- Povečanje proizvodnje v državi zaradi specializacije, ki nastane kot posledica uveljavitve načel primerjalnih prednosti med članicami v pogojih vse bolj liberalnega medsebojnega ekonomskega sodelovanja.
- Pocenitev proizvodnje zaradi lažjega uveljavljanja stroškovnih načel masovne proizvodnje v pogojih razširjenega tržišča in okrepljene proizvodne specializacije.
- Izboljšanje odnosov menjave med državami članicami, kot posledica širšega in tesnejšega ekonomskega sodelovanja držav članic, glede na ostli svet.
- Trajnejše izboljševanje ekonomičnosti poslovanja zaradi povečane konkurence med proizvajalci iz različnih držav.
- Lažje prestrukturiranje proizvodnje v posamezni državi članici.
- Lažje uresničevanje in uveljavljanje skupnih skupin političnih in ideoloških ciljev.

2.3 Teorije ekonomske integracije

Teorija regionalne ekonomske integracije se loči od drugih segmentov splošne ekonomske teorije zlasti po tem, da v njej obstaja visoka stopnja soodvisnosti gospodarskih in političnih dejavnikov. Kljub temu pa za njo, tako kot za celotno siceršnjo ekonomsko teorijo velja, da se je skozi čas spreminjala. Njeno teoretično misel lahko skozi zgodovinski razvoj razdelimo v klasično ekonomsko teorijo in sodobno teorijo (Kenda in Bobek 2003, 174). Znotraj klasične ekonomske teorije ločimo dva poglobljena pristopa:

- Liberalistični pristop, ki temelji na konceptu proste trgovine, izhaja iz spora med liberalisti in protekcionisti v pojmovanju vloge carin oziroma zaščite. Regionalne ekonomske integracije obravnava kot odmik od poti pri doseganju ideala, tj. proste trgovine v svetovnem merilu.
- Teorija carinske unije (t.i. protekcionistični pristop) pa predpostavlja, da povzročajo regionalne ekonomske integracije poleg nesporno pozitivnih učinkov tudi učinek preusmeritve trgovine zaradi protekcionizma članic regionalne ekonomske integracije v odnosu do tretjih držav. To ima lahko negativne posledice tako za države članice kakor tudi za svet v celoti.

Sodobna teorija ekonomske integracije dominira zadnjih dvajset let. Njeno bistvo predstavlja pojmovanje, da mora integracija omogočiti kar najugodnejše pogoje za prosto gibanje proizvodnih faktorjev, blaga in storitev (liberalističen ideal), kar naj bi posledično privedlo do prerazporeditve dohodka tako na nivoju posamezne države kakor tudi na mednarodnem nivoju (keynesianski ideal) (Kenda in Bobek 2003, 175).

2.4 Integracijski pristopi

V teoriji ekonomskih odnosov s tujino so se oblikovala številna, pogosto zelo nasprotujoča si stališča o resnični narodnogospodarski koristi posameznih oblik ekonomskega integriranja. Razlog za različnost ocen je vsaj deloma mogoče pojasniti z ugotovitvijo, da ločimo tri teoretične in praktične poti, po katerih je mogoče uresničevati sporazume o ekonomskem integriranju (Kumar 1990, 112):

- *Tradicionalni oziroma tržni model ekonomske integracije.* Integracijski sporazumi, ki temeljijo na tem modelu, skušajo koristnost integracije uresničiti preko postopnega odpravljanja vseh razlik med nacionalnimi trgi držav članic (integracije na področju zunanje trgovine).
- *Model celovite integracije.* Ta model zajema vse teoretične in praktične elemente tržnega pristopa, vendar s to razliko, da jih dopolnjuje z aktivnostmi, ki odpravljajo tudi druge ekonomske razlike med državami. Ta model naj bi bil

primeren predvsem za integriranje držav v razvoju zaradi nerazvitosti trga oziroma zaradi elementov, ki omejujejo učinkovito delovanje trga držav v razvoju. Čisti tržni pristop pri razvoju ekonomske integracije med državami v razvoju namreč najpogosteje ni učinkovit. Celovito integracijo običajno označujemo s pojmom ekonomske unije, to je integracija vseh ekonomskih zvez in tokov v nov enoten ekonomski prostor.

– *Model funkcionalnih integracij.*

Posebnosti naštetih treh pristopov so vidne v tabeli 2.1.

Tabela 2.1 Značilnosti in razlike med integracijskimi pristopi

	Tržni pristop	Pristop celovitega povezovanja	Funkcionalno povezovanje
Teoretične osnove	Temelji pretežno na teoriji carinske unije in neoklasični teoriji zunanje trgovine	Temelji na modernih teorijah ekonomskih integracij in na zaščitnih ter intervencionističnih načelih s področja mednarodnih ekonomskih odnosov.	Temelji na interdisciplinarnem teoretičnem pristopu, ki poudarja pomen splošne razvojne teorije. Zgolj zunanjetrgovinska teorija je ocenjena za vsebinsko preveč ozko osnovo.
Razvojne posebnosti	Postopek integracije je definiran kot postopno združevanje nacionalnih trgov preko liberalizacije zunanje trgovine. Končni cilj je oblikovanje enotnega trga.	Postopek integracije naj bi omogočil oblikovanje novega regionalnega ekonomskega prostora. Takšen cilj zahteva postopno uskladitev ekonomske in socialne politike, kar omogoča doseganje ekonomske ali celo tudi politične unije.	Postopek tovrstnega integriranja je sestavni del strategije ekonomskega razvoja držav članic (najpogosteje držav v razvoju). Povezovanje ni omejeno zgolj na trg, je kompleksno s številnimi posebnostmi.

<p>Integracija in koristnost sodelovanja članic</p>	<p>Praviloma niso razviti mehanizmi, ki bi omogočali enakomernjšo delitev koristi od integracije med države članice. Takšne integracije običajno ne potrebujejo posebnih skupnih ustanov. Ekonomska samostojnost članic ostane najpogosteje, glede na tretje države, skoraj nespremenjena.</p>	<p>Različna distribucija koristi od integracije med članice je sestavni del integracijskega procesa. Posebna skupna ustanova zato skrbi za ukrepe, ki pretirano neenakomerno razdelitev škod in koristi med članicami časovno nevtralizira.</p>	<p>Zaradi različne razdelitve koristi naj bi ta integracija razvila posebna sredstva za pomoč državam, ki imajo težave zaradi nastajajoče integracije.</p>
<p>Vloga države</p>	<p>Zaradi poudarka na vlogi in pomenu trga ta pristop zavrača potrebo po državnem usmerjanju tega področja.</p>	<p>Takšno obliko integracije lahko razvijajo le države, kjer je njihova ekonomska funkcija močno razvita.</p>	<p>Ob skupni ekonomski vlogi države je za uspeh tovrstnih integracij potreben tudi relativno razvit javni sektor proizvodnje.</p>
<p>Vpliv integracije na razvoj mednarodnih ekonomskih odnosov</p>	<p>Integracijski proces te vrste naj bi bil za razvoj svetovnega trgovinskega sodelovanja manj škodljiv kot pa razne oblike individualnega državnega protekcionizma.</p>	<p>Razvoj svetovnih ekonomskih odnosov je relativno zanemarjen. V ospredju so interesi skupine držav, ki razvijajo integracijo. Šele uspešna integracija naj bi ugodno vplivala na razvoj ekonomskega sodelovanja v svetu.</p>	<p>Za države v razvoju predstavlja tako razumljen proces integracij predvsem eno od sredstev za uveljavitev načel kolektivne naslonitve na lastne sile.</p>

Vir: Kumar 1990, 113 in 114.

2.5 Oblike in tipi mednarodne ekonomske integracije

Mednarodne ekonomske integracije lahko z namenom popolnejšega definiranja pojma razdelimo po več kriterijih. Hartman (1990, 11-14) jih navaja devet:

1. po prostoru, ki ga zajema:

- subregionalna,
- regionalna,
- intraregionalna in
- svetovna (globalna, univerzalna).

V tej zvezi govorimo o prostorski integraciji.

2. po širini vključenosti gospodarstva:

- parcialna, ki je omejena samo na določene dele gospodarskega življenja; tako lahko govorimo o sodelovanju na monetarnem področju, usklajevanju davčnih politik in podobno,
- sektorska, ki je omejena na posamezne gospodarske sektorje (npr. nekatere gospodarske veje); sektorsko integracijo lahko dalje delimo na horizontalno (iste veje) in vertikalno (različne veje in sektorji) in
- totalna (splošna).

3. po metodi povezovanja narodnih gospodarstev:

- pozitivna ali negativna; za prvo so značilni aktivni ukrepi vlad držav članic integracij (npr. oblikovanje skupnih investicijskih fondov), za drugo pa so značilni samo ukrepi v smislu odstranjevanja ovir za medsebojno sodelovanje,
- spontana (funkcionalna) ali zavestna (institucionalna); do prve vodijo sile svobodnega tržišča, do druge pa ukrepi držav članic.

4. po fazi reprodukcijskega procesa:

- tržna, ki omogoča lažanje mobilnosti blaga in storitev in
- proizvodna s poudarkom na bolj svobodnem gibanju produkcijskih faktorjev.

5. po nosilcih odločanja o ekonomski politiki je mednarodna ekonomska integracija lahko:

- omejena na koordinacije narodnih ekonomskih politik, ali pa

- sloni na skupnih institucijah, na katere države prenesejo del oblikovanja in izvajanja ekonomske politike.
6. integracija, ki se pojavlja v zadnjem času:
- projektna integracija, ki je bolj fleksibilna in načeloma traja le v času izvajanja nekega projekta (npr. znanstveni projekt v okviru Eureka).
7. v zvezi s povezovanjem podjetij:
- vertikalna integracija (povezovanje podjetij, ki si sledijo v proizvodnem procesu) in v njenem okviru integracija nazaj, integracija naprej (angl. Backward and forward integration),
 - horizontalna integracija (povezovanje podjetij na isti stopnji v proizvodnem procesu oziroma, ki proizvajajo enak ali podoben proizvod ali so enake stroke),
 - cirkularna integracija (integracija, ki je delno vertikalna in delno horizontalna),
 - diagonalna integracija (proizvajalec ali izvajalec si zagotovi (kupi) kontrolo podjetja, ki zanj vrši storitve potrebne za osnovno dejavnost izvajalca oziroma proizvajalca storitev) in
 - komplementarna integracija (dopolnjevanje raznovrstnih funkcij, npr. sodelovanje med oblačilno in obutveno industrijo).
8. po stopnji ali fazi integracije (Balassova klasifikacija):
- cona svobodne trgovine (liberalizacija medsebojne trgovine),
 - carinska unija (enotna zaščita proti tretjim državam),
 - skupni trg (svobodno gibanje faktorjev znotraj grupacije),
 - ekonomska unija (določena usklajenost nacionalnih ekonomskih politik) in
 - totalna ekonomska integracija (enotna politika in nadsacionalna oblast).
9. glede na obliko in način mednarodnega poslovanja ločimo:
- ekonomsko,
 - organizacijsko,
 - socialno,
 - kulturno in
 - vojaško integracijo.

2.6 Stopnje integracije

Kadar države skušajo oblikovati medsebojno ekonomsko povezavo, ki ni omejena le na trgovinske tokove, sklenejo sporazum o oblikovanju ekonomske unije. Sporazum o ekonomski uniji predvideva postopno ekonomsko in politično združevanje držav članic sporazuma. Vse razlike med notranjimi in zunanji ekonomskimi odnosi članic v procesu oblikovanja ekonomske unije postopno izginjajo. Oblikovanje unije običajno poteka po stopnjah, ki si lahko sledijo v časovnem zaporedju, lahko pa se medsebojno tudi prepletajo.

Proces ustvarjanja širšega ekonomskega sistema s strani ene ali več držav je možen na različnih nivojih v različnih oblikah. Govorimo lahko o različnih tipih integracije. Z ozirom na različen potek procesa integriranja se v teoriji srečujemo z različnimi klasifikacijami mednarodnih integracij. O kakršnemkoli tipu integracije že govorimo, pa oblikovanje te integracije oziroma unije običajno poteka po stopnjah, ki si lahko sledijo v časovnem zaporedju, lahko pa se medsebojno tudi prepletajo. Kumar (1990, 115) navaja štiri temeljne stopnje v razvoju ekonomske unije več gospodarstev:

- *Trgovinska integracija*. Trgovinska integracija pomeni odpravo vseh ovir na področju medsebojne trgovine članic.
- *Integracija na področju produkcijskih faktorjev*. Tovrstna integracija pomeni odpravo vseh omejitev na področju gibljivosti produkcijskih faktorjev med državami članicami.
- *Integracija ekonomskih politik*. Ta integracija predstavlja poenotenje ekonomske politike z vsemi podpolitikami.
- *Popolna ekonomska in politična integracija*. Pri popolni integraciji je ob ekonomskem poenotenju dosežena tudi popolna združitev gospodarstev članic v nov enoten ekonomski prostor.

Mileta (1988, 44) navaja kot dominirajočo petstopenjsko klasifikacijo integracijskega procesa:

- *Prostocarinsko območje*. Tovrstno območje je območje, kjer so odpravljene vse ovire za trgovanje med državami članicami.
- *Carinska unija*. To je prostotrgovinsko območje skupne zunanje tarife.
- *Skupni trg*. Skupni trg je carinska unija, ki opusti tako netarifne omejitve kot tudi restrikcijo na področju produkcijskih faktorjev.
- *Ekonomska oziroma gospodarska unija*. Pomeni skupni denar in koordinacijo makroekonomskih politik.
- *Popolna ekonomska in monetarna unija*. Pomeni popolno poenotenost monetarne, fiskalne, socialne ter politike ekonomskih odnosov s tujino.

V nadaljevanju je predstavljena sedemstopenjska klasifikacija (Kenda in Bobek 2003, 179), ki je kombinacija Lipseyevega in Koldejevega pojmovanja stopenj integracije (tabela 2.2) in tipe mednarodnih ekonomskih integracij ter njihove značilnosti (tabela 2.3).

Tabela 2.2 Stopnje integracije

Stopnja	Oblika	Značilnosti
0	Nacionalna država	Avtonomno sprejema zakone, s katerimi uravnava gospodarsko politiko in ekonomske odnose s tujino.
1	Prosta carinska zveza	Ukinitev carin med članicami; avtonomno določanje tarif s tretjimi deželami.
2	Carinska unija	Skupna zunanja carinska tarifa; konzultacije o skupni trgovinski politiki.
3	Skupni (enotni) trg	Prosto gibanje blaga, kapitala, storitev in ljudi; skupna zunanja carina; uskladitev notranjih politik; koordinacija ekonomskih odnosov s tujino.
4	Ekonomska (monetarna) unija	Skupni denar; poenotena notranja gospodarska politika; skupna politka ekonomskih odnosov s tujino.
5	Politična unija	Popolna poenotenost monetarne, fiskalne, socialne ter politike ekonomskih odnosov s tujino. Nadnacionalni sistem dejansko nadomešča nacionalno državo z vidika varnosti in suverenosti.
6	Integriran nadnacionalni sistem	Enako kot peta faza; poenoten sociokulturni sistem.

Vir: Kenda in Bobek 2003, 179.

Tabela 2.3 Tipi mednarodnih ekonomskih integracij

Politični ukrep	Tip mednarodne ekonomske integracije				
	Prosto – trgovinsko območje	Carinska unija	Skupni trg	Ekonomska (gospodarska) unija	Popolna ekonomska (gospodarska) unija
Odprava tarif in kvot	DA	DA	DA	DA	DA
Skupna zunanja tarifa	NE	DA	DA	DA	DA
Mobilnost produksijskih faktorjev	NE	NE	DA	DA	DA
Harmonizacija ekonomskih politik	NE	NE	NE	DA	DA
Popolna združitev ekonomskih politik	NE	NE	NE	NE	DA

Vir: Jovanović 1998, 11.

Ob primerjavi tabele 2.2 in 2.3 ter klasifikacij, ki jih navajata Kumar in Mileta, ugotovimo podobnosti v procesu, skozi katere prehaja gospodarstvo od svojih začetkov do stanja popolne integriranosti. S to razliko, da Jovanović razpravlja o različnih tipih integracije, medtem ko drugi avtorji tipe integracije v strokovni literaturi poimenujejo faze ali stopnje integracije, na katere delijo proces nastajanja integracije in te faze oziroma stopnje tudi obravnavajo različno.

Integracijski proces ne poteka nujno postopno iz enega tipa integracije v drugega. Nastanek kateregakoli tipa integracije je odvisen od medsebojnega sporazuma sodelujočih držav. Do spontane (tržne) integracije pride z delovanjem mednarodnih korporacij, bank in drugih finančnih institucij, pogosto brez vmešavanja vlad, medtem ko prihaja do zavestnih (institucionalnih) integracij z uradnimi dogovori med vladaми z namenom izločiti določene ali vse omejitve pri trgovanju in mobilnosti produkcijskih faktorjev v njihovih ekonomskih odnosih. Obstaja trden zgodovinski dokaz, da formalni način oblikovanja integracije teži k spontanemu in obratno. Odločitev o vključitvi v carinsko unijo ali v katerikoli drug tip pa je v bistvu vedno politična (Jovanović 1998, 11).

2.7 Suverenost

Velikokrat prevladuje mnenje, da mednarodne ekonomske integracije zmanjšujejo neodvisnost neke države. Jovanović (1998, 12) se s tem ne strinja v celoti temu, saj je mnenja, da sicer resda vedno, kadar dve državi podpišeta pogodbo, s katero določita predmet sodelovanja in medsebojne obveznosti, na nek način izgubita del svoje neodvisnosti, vendar pa hkrati poudarja, da se je bolj smiselno vprašati, ali prinaša dogovor med dvema državama medsebojne skupne koristi in ali rezultati opravičujejo odpoved dela neodvisnosti.

Pričakovanje neto ekonomskega dobička v primerjavi s položajem, ko ne bi bilo integracije, je najbolj osnovna spodbuda za mednarodno ekonomsko povezovanje. Pričakovani zaslužki od zagotovljenega dostopa do večjega trga prispevajo k učinkovitosti pri uporabi produkcijskih faktorjev zaradi povečane konkurence, specializacije, ekonomij obsega, povečanja investicij (domačih in tujih), izboljšanju pogojev trgovanja, zmanjšanju tveganja in izenačenju cen produkcijskih faktorjev. Integracija bo uspešna, ko bo prišlo do sodelovanja in usklajevanja namesto dezintegriranih poskusov neodvisnih ekonomskih sil preko konfliktna politike. Nacionalna neodvisnost deluje kot združitev moči in ni potrebno, da bi se ji sploh odrekli. Majhne in srednje velike odprte države morajo spoznati, da ne gre toliko za izbiro med nacionalno neodvisnostjo in mednarodno ekonomsko integracijo, kot za izbiro med eno in drugo obliko medsebojne odvisnosti. Če je eden izmed ciljev povečati konkurenčnost izdelkov in storitev neke male države in zagotoviti velike trge za njeno proizvodnjo v prihodnje, potem je vključevanje v mednarodne ekonomske integracije resna alternativa nacionalni svobodi pri izvajanju nadaljnje slabe ekonomske politike (Jovanović 1998, 12).

Ne glede na način obravnavanja suverenosti oziroma neodvisnosti vedno tehtamo med njo in željo po ekonomski integraciji. Med najnižjo in najvišjo stopnjo integracije delujeta v nasprotni smeri dvoje silnic (glej tabelo 2.4). Prva silnica je težnja za suverenostjo, avtonomijo in individualnostjo gospodarstva in deluje v smeri od najnižje proti najvišji stopnji integracije. Druga silnica pa ponazarja učinek ekonomije obsega, to je prednosti velikoserijske proizvodnje ter delovanja na velikem prostoru in deluje od najvišje stopnje integracije proti najnižji. Čim bolj se želi gospodarstvo zaščititi pred sunki zunanjega trga ali se izolirati pred kakršnimikoli drugimi škodljivimi vplivi od zunaj ter zavarovati svoj individualni položaj, tem bolj bo tako gospodarstvo utrdilo svoje zunanje meje in preprečevalo svoboden pretok proizvodnih faktorjev preko meja. Pomikalo se bo po lestvici navzgor. Hkrati pa bo za to s tem plačalo ekonomsko ceno v obliki višjih proizvodnih stroškov, slabše konkurenčnosti, neustrezne gospodarske strukture in nižjega življenjskega standarda. Čim bolj bo želelo gospodarstvo izrabiti prednosti ekonomije obsega in denimo zaradi majhnega obsega povečati trg ter prehajati

na velikoserijsko proizvodnjo, tem bolj bo prisiljeno odpirati svoje meje s tujino, sproščati pretok proizvodnih faktorjev in enotiti svoj sistem z okoljem. S tem bo znižalo stroške, povečalo učinkovitost ter konkurenčnost in zvišalo življenjski standard. Cena, ki jo plača za to ekonomsko prednost, je neekonomske narave, in sicer zmanjšanje avtonomije in individualnega odločanja. V načelu intenziviranja integriranja torej tehtamo med ekonomskimi ali gmotnimi vrednotami ter med neekonomskimi, nematerialnimi motivi (Kenda in Bobek 2003, 178).

Tabela 2.4 Težnja po suverenosti proti težnji po integraciji

Faza	Oblika	Suverenost
0	Nacionalna država	
1	Prosto carinska zveza	
2	Carinska unija	
3	Skupni (enotni) trg	
4	Ekonomska (monetarna) unija	
5	Politična unija	
6	Integriran nadnacionalni sistem	Ekonomija obsega

Vir: Kenda in Bobek 2003, 179.

Postavlja se vprašanje, ali je domnevna izguba suverenosti nad državno carinsko, monetarno, davčno politiko ali politiko vodenja deviznih tečajev resnično tako nevarna za ohranitev nacionalne kulturne, socialne in tudi politične suverenosti. Kenda in Bobek (2003, 178) ugotavljata, da evropske izkušnje ne kažejo na obstoj takšne vzročne zveze, saj je nacionalna identiteta nekaj povsem drugega. To pomeni, da še tako neovirano in prosto gibanje produkcijskih faktorjev ne privede do izgube nacionalne identitete in etičnih vrednot. Prav tako se je smiselno vprašati, kdaj in zakaj se neka država odloči za eno ali drugo opcijo. V času krize, nestabilnosti ali večjih zunanjih premikov nacionalno gospodarstvo poudarja svojo suverenost in se želi zaščititi pred zunanjimi vplivi. Posebej v času vojne ali vojne zaradi ozemlja za nacijo ni višje vrednote kot pridobiti lastno ozemlje in ustanoviti lastno nacionalno državo. V takih okoliščinah je gmotna plat, ki bi jo zagotavljal večji trg in prosto trgovanje, povsem postranskega pomena, obravnavala bi se celo kot nacionalno izdajstvo. Na drugi strani pa v času stabilnosti, trajnega miru, visoke stopnje strpnosti, priznavanja drugačnosti, morda bi lahko temu rekli tudi višje civilizacijske ravni, ko torej nacionalna identiteta, njena kulturna dediščina, etični običaji ipd. na določenem prostoru niso ogroženi, prevladuje težnja po izrabi ekonomskih prednosti z ekonomijo obsega, kar z drugimi besedami pomeni, da je

prisotna težnja po integriranju. Delu samostojnosti se država zagotovo odreče z vključitvijo v mednarodno ekonomsko integracijo. Poudariti pa je treba, da je izguba samostojnosti tem večja, čim višja je stopnja integracije, v katero se država vključi. Poleg tega se je potrebno zavedati, da so predvsem manjše države, ki želijo ohraniti stik z razvitimi, praktično prisiljene sodelovati v procesu integriranja, saj le na ta način lahko ohranjajo svoja gospodarstva konkurenčna (Kenda in Bobek 2003, 178 in 179).

2.8 Učinki integracije

Različni avtorji v grobem obravnavajo učinke integracije na dva različna načina. Eni gledajo na to problematiko skozi prizmo carinske unije (to velja predvsem za predstavnike klasične teorije mednarodne ekonomske integracije, saj je za njih klasična teorija carinske unije osnovna oblika mednarodnega ekonomskega integriranja), drugi pa delijo učinke integracije na dinamične in statične (predstavniki sodobne teorije mednarodne ekonomske integracije). Med slednje sodi Kovačević (1991, 1-21), saj učinke mednarodne ekonomske integracije razvršča na dinamične in statične. Dinamične učinke opredeli kot:

- učinke zaradi povečane konkurence,
- učinke ekonomij obsega in
- učinke na investicije.

Med statične pa prišteva:

- učinke ustvarjanja in odvrčanja trgovine,
- učinke substitucije med proizvodi,
- učinke na realokacijo proizvodnje in
- učinke na menjalna razmerja.

Hartman (1990, 16 in 17) navaja Avstrijski inštitut za gospodarsko raziskovanje², ki ponovno ugotavlja, da lahko razdelimo integracijske učinke na dinamične in statične. Pri tem pa so dinamični učinki naslednji:

- Strukturni učinek, saj se zaradi večje konkurence poveča potreba po prestrukturiranju v smeri bolj učinkovite proizvodnje.
- Porabniška renta, kar pomeni, da se zaradi večjega konkurenčnega pritiska poveča konkurenco oziroma zmanjša stopnje monopolnega obnašanja in posledično se cene zmanjšajo.

² Österreichische Optionen einer EG – Annäherung und ihre Folgen. Wien: Das Österreichische Institut für Wirtschaftsforschung 1998, 23-25.

- Zaradi večjega povpraševanja prodajnega trga (odprava vhodnih ovir) se poveča domača proizvodnja in se lahko uporablja ekonomija obsega).
- Poveča se opremljenost s produkcijskimi faktorji, kar z drugimi besedami pomeni povečanje kapitala zaradi povečanja investicij.

Statični učinki pa so:

- povečanje trgovine,
- oblikovanje trgovine (*angl.*: trade creation) in
- odvrčanje trgovine (*angl.*: trade diversion).

Do učinka povečanja trgovine pride, ker je po pocenitvi uvoza blaga, ki se po oblikovanju carinske unije raje uvaža iz države partnerice, po tem blagu zaradi nižje cene večje povpraševanje.

Balassa (1965, 18 in 19) razpravlja, ali carinska unija oblikuje trgovino ali jo odvrča. Oblikovanje trgovine se nanaša na povečanje trgovine med članicami carinske unije, medtem ko je odvrčanje trgovine posledica upada trgovine z državami zunaj unije oziroma zunanjim svetom. Oboje je posledica odstranitve trgovinskih ovir znotraj unije. Oba učinka sta osnovana na konceptu blagostanja in kažeta vpliv oblikovanja carinske unije na alokacijo ekonomskih resursov znotraj unije in v tretjih državah. Če upoštevamo različne proizvodne stroške, je bolje, da povečanje ali zmanjšanje blagostanja, ki je posledica oblikovanja unije, pripišemo prihrankom pri stroških oziroma njihovem povečanju kot pa spremembi v obsegu oblikovanja oziroma odvrčanja trgovine. Prispevek k povečanju blagostanja se torej nanaša na prihranke pri stroških, ki so posledica premika nabav iz virov z višjimi stroški k virom z nižjimi stroški znotraj unije (pozitivni učinek). Zmanjšanje blagostanja pa se nanaša na večje proizvodne stroške v državi partnerici znotraj unije v primerjavi s cenejšo proizvodnjo v državi nečlanici unije (negativni učinek). Tako lahko namesto o oblikovanju in odvrčanju trgovine govorimo o pozitivnih in negativnih proizvodnih učinkih integracije (Balassa 1965, 19 in 20).

3 EKONOMSKE INTEGRACIJE V EVROPI

3.1 Začetki ekonomske integracije Evrope: 1947 – 1952

V marcu leta 1947 je bila v Moskvi neuspela konferenca Velike Britanije, ZDA, Francije in Sovjetske zveze, na kateri države niso dosegle soglasja o načinu obnove Evrope, opustošene od vojne. Zato so ZDA pričele lansirati lastne ideje o političnem in ekonomskem razvoju v Evropi, tj. Program za obnovo Evrope (*angl.*: European Recovery Program), znan kot Marshallov plan (Kenda in Bobek 2003, 212). Z Marshallovim planom so ZDA sprožile integracijske procese, ki so največji razmah dosegli v zahodni Evropi. Ameriški Marshallov plan je bil odprt za »vsako državo, ki želi pomagati pri ozdravitvi porušenih gospodarstev«. Sprejele so ga države zahodne Evrope in zavrnile države vzhodne Evrope, vključno z Jugoslavijo, in sicer iz povsem političnoideoloških razlogov (Simonitti 1989, 44).

Cilji Programa za obnovo Evrope so bili (Bobek 2005, 2):

- zmanjšati vpliv komunizma oziroma zavreti proces krepitve levih strank v času, ko so bile množice socialno nezadovoljne,
- ustvariti močnega vojaškega zaveznika in
- ustvariti zase ekonomsko močnega trgovskega partnerja³.

Na ameriški strani so ustanovili ECA – Upravo za ekonomsko sodelovanje (*angl.*: Economic Cooperation Administration), na evropski pa je Program za obnovo Evrope usklajevala, koordinirala, usmerjala in izvajala OEEC⁴ – Organizacija za evropsko ekonomsko sodelovanje, medtem ko je bila Exim banka neke vrste finančni agent (Kenda in Bobek 2003, 212). Ustanovitev OEEC je dejansko pomenila prelomni trenutek v procesu obnavljanja zahodne Evrope.

Ustanovitev SEV – Sveta za vzajemno ekonomsko pomoč (*angl.*: Council for Mutual Economic Assistance) pa je bila na vzhodni strani sovjetski odgovor na Marshallov plan (Simonitti 1989, 44). Namen tega programa je bil sprožiti proces evropskega gospodarskega razcveta v kratkem časovnem obdobju, zato je bil program pomoči izdaten: od leta 1948 do konca leta 1951, kolikor je trajal, so ZDA dale 12.281 milijarde dolarjev pomoči v blagu in denarju. Od tega so izkoristile Velika Britanija 2.856 milijard, Francija 2.494 milijard, ZR Nemčija 1.316 milijard in Italija 1.311

³ ZDA so po 2. svetovni vojni ustvarile več kot ¼ svetovnega BDP in za potrebe trgovanja so potrebovali močnega trgovskega partnerja.

⁴ OEEC (*angl.*: Committee of European Economic Cooperation), ustanovljena na konferenci v Parizu leta 1948 s strani 16 zahonoevropskih držav, t.j. Avstrija, Belgija, Britanija, Danska, Francija, Grčija, Irska, Islandija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Švica in Turčija (Jovanović 1985, 54).

milijard dolarjev (Kenda in Bobek 2003, 213). Toda tudi tako obsežna pomoč ne bi sprožila takega procesa gospodarskega razvoja, posebno v nekaterih predelih Zahodne Evrope, če ne bi organizacija te pomoči vključevala tudi nekakšne samopomoči evropskih gospodarstev. To vlogo je odigrala OEEC. Njena naloga je bila trojna (Pertot 1967; po Kenda in Bobek 2003, 213):

- Prva naloga je bila uskladitev gospodarskih politik zahodnoevropskih držav. Pripomogla naj bi k nekakšnemu skupnemu gospodarskemu planiranju ne samo v prvi dobi povojne obnove, temveč tudi po njej. S tem namenom je bil sestavljen zapleten mehanizem odborov in komisij, doseženo pa ni bilo več kot zgolj medsebojno obveščanje o poteku proizvodnih procesov in o načrtovanih samostojnih nacionalnih razvojnih ukrepih za prihodnja razdobja.
- Druga naloga je bila prenos ameriškega tehničnega znanja v evropska gospodarstva, ki je temeljila na spoznanju, da Evropa ne zaostaja za ZDA le zaradi trenutnega vojnega opustošenja, temveč predvsem zaradi dolgotrajnega tehnološkega zaostajanja. V ta namen so bile ustanovljene komisije, ki so po panogah študirale ameriške metode proizvodnje ter so v Evropo prenašale vse, kar je bilo na tem področju možno prenesti.
- Tretja naloga je bila izpopolnitev plačilne tehnike med evropskimi gospodarstvi. Ustanovitev EPU – Evropske plačilne unije (*angl.*: European Payment Union) je bila zamišljena kot pomožni plačilni mehanizem večstranskega kompenziranja med včlanjenimi državami, ki je bistveno prispeval k razširitvi njihove medsebojne trgovine, njihovih proizvodnih zmogljivosti in s tem tudi njihove celotne gospodarske rasti.

Ne glede na različne ocene o tem, ali je bil povojni gospodarski napredek v zahodni Evropi predvsem posledica izdatne Marshallove pomoči ali pa predvsem pravilno usmerjene spodbude za lastni nadaljnji razvoj, je bil napredek velik. Do konca 50. let zahodna Evropa ni postala le enakopraven zunanjetrgovinski partner ZDA, ampak na mnogih področjih že celo njihov tekmeč (Kenda in Bobek 2003, 213).

3.2 Faze nastajanja Evropske unije (EU)

3.2.1 Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ)

ESPJ – Evropska skupnost za premog in jeklo (*angl.*: The European Coal and Steel Community) je bila ustanovljena s podpisom Pariškega sporazuma leta 1951 (začetek delovanja je bilo leto 1952) z namenom planiranja proizvodnje in porabe ključnih industrijskih indegredientov na nadnacionalni ravni (Kenda in Bobek 2003, 214-215). S

sporazumom so države članice (to so Nizozemska, Belgija, Luksemburg, Francija, ZR Nemčija in Italija) odpravile omejitve v medsebojni trgovini s premogom, koksom, surovim železom in jeklom, uskladile cene in predvidele sankcije za podjetja, ki bi kršila skupna določila. Predvidena je bila finančna pomoč delavcem, katerih zaposlitev bi bila ogrožena zaradi tehničnega napredka v črni metalurgiji. Sredstva za to so se stekala iz dajatev celotne proizvodne panoge, iz istih virov so se financirale tudi raziskave in administrativni stroški uprave ESPJ. ESPJ je bila s tem, da je podjetjem sama odobraval kredite ali pa jim izdajala jamstva pri najetih kreditih, pooblaščen tudi za investiranje in izdelavo razvojnih programov.

S pravili Pariškega sporazuma je bilo nezdržljivo in prepovedano (Kenda in Bobek 2003, 215) naslednje:

- izvozne ali uvozne takse ali kvantitativne restrikcije,
- diskriminatorni ukrepi med proizvajalci, kupci in potrošniki glede cen, pogojev dobave in transportnih tarif,
- posebne stimulacije ali posebne obremenitve države in
- kakršnikoli ukrepi, ki vodijo k monopoliziranju tržišča in izključujejo popolno konkurenco.

Pogodba iz Pariza je določala, da bodo ESPJ vodile naslednje naddržavne institucije (Ješovnik 2000, 15):

- Visoka oblast kot izvršilno telo,
- posebni svet ministrov kot zakonodajno telo,
- sodišče ESPJ in
- skupna skupščina ESPJ kot nadzorni organ Visoke oblasti.

Vrhovni organ je bil pooblaščen, da vladam držav predlaga ukrepe, ki vodijo k stalni stabilizaciji tržišča, zlasti glede javne potrošnje in intervencije cen teh proizvodov (Kenda in Bobek 2003, 215):

- Če je splošno povpraševanje pretirano padlo, so določili limitirano proizvodnjo po sistemu kvot, ki je pripadala vsakemu proizvajalcu oziroma članici.
- Če je nekdo presegel proizvodnjo, je vplačeval na to dajatve, iz katerih se je subvencionirala manjša proizvodnja ostalih proizvajalcev.
- Če je primanjkovalo proizvodov, je bil vrhovni organ ESPJ pooblaščen, da je izdelal prioriteto listo potrošnikov po ustrezni konzultaciji vseh podjetij.

ESPJ predstavlja lep primer družbeno sprejemljivih postopkov zaradi potrebe prestrukturiranja gospodarstev, tj. hkratnega predvidevanja novih zaposlitev in

nastajanja novih dejavnosti ob tem, ko so določena območja prizadeta zaradi ekonomije obsega in povečane konkurenčnosti (Kenda in Bobek 2003, 215).

3.2.2 Evropska skupnost za jedrsko energijo (ESJE)

ESJE – Evropska skupnost za jedrsko energijo, bolj znana pod imenom EURATOM, je nastala s podpisom Rimskega sporazuma leta 1957 (začetek veljave je bilo leto 1958) in pomeni na področju jedrske energije to, kar pomeni ESPJ v metalurgiji (Kenda in Bobek 2003, 215-216). Države podpisnice sporazuma so bile Nizozemska, Belgija, Luksemburg, Francija, ZR Nemčija in Italija. Sredi 50. let prejšnjega stoletja je namreč prevladalo spoznanje, da je to pomembno in moderno vejo možno razvijati z večjim uspehom, če se je lotijo članice skupno. Zato so sklenili, da v skupnosti zgradijo močno jedrsko industrijo, ki bo lahko izdatno zadoščala bodočim energetske potrebam. Ta naj bi pospeševala tehnični napredok in vodila tudi k drugim izboljšavam za dobro človeštva. Vse to bi moralo potekati varno, brez tveganj in v miroljubne namene.

Tako je bilo na začetku leta 1959 uvedeno skupno tržišče za jedrske materiale, kar je pomenilo odpravo vseh izvoznih ali uvoznih taks na promet s temi proizvodi. Uvedena je bila enotna carina do tretjih držav, olajšano je bilo prosto gibanje specializirane delovne sile in uvedeni so bili skupni ukrepi za zavarovanje proti jedrskim tveganjem. Za dobavo jedrskih energetske virov je pooblaščen posebna finančna samostojna agencija, ki je smela nabavljati tudi zunaj skupnosti. Cilji sporazuma so bili (Jovanović 1985, 61):

- ustvariti pogoje za hiter nastanek in rast jedrske industrije,
- omogočiti izvajanje raziskav,
- ustvariti varnostne ukrepe za zaščito zdravja delavcev in za zaščito okolja,
- olajšati investiranja,
- zagotoviti stalno in enakomerno dobavo rude in jedrskih goriv,
- poskrbeti za rabo materialov v namene, ki so predvideni s sporazumom,
- ustvariti skupno tržišče posebnih materialov in ureditev in
- negovati miroljubno uporabo jedrske energije.

3.2.3 Evropska gospodarska skupnost (EGS)

Razloga za nastanek EGS – Evropske gospodarske skupnosti (*angl.*: European Economic Community) sta bila v grobem dvostranska: politični in gospodarski (Simonitti 1989, 75). Gledano z zgodovinskega stališča je politični vidik v času ustanavljanja skupnosti prevladoval nad gospodarskim, saj je bila Evropa v procesu

obnove po 2. svetovni vojni in je hkrati v času hladne vojne in politične ter gospodarske nadvlade obeh velesil (tj. ZDA in Sovjetske Zveze) potrebovala novo moč in dinamiko za ponovno uveljavitev v svetovnem merilu.

EGS je nastala s podpisom Rimskega sporazuma leta 1957, ki je začel delovati z letom 1958 (Kumar 1990, 116). Sporazum je podpisalo šest držav: Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nizozemska in ZR Nemčija. Države članice so si v sporazumu postavile kot pglavitni cilj vzpostavitev skupnega trga (Ješovnik 2000, 20). To je kot prvo pomenilo pomenilo vzpostavitev carinske unije, kar naj bi povzročilo odpravo carinskih dajatev, uvoznih kvot in drugih trgovinskih ovir med državami članicami, ter odpravilo medsebojne carine in postavilo skupno carinsko tarifo do tretjih držav, in kot drugo je to pomenilo uresničevanje štirih svobod, in sicer svobode prostega pretoka blaga, dela, storitev in kapitala. Vse naštete cilje naj bi članice uresničile v razdobju 15-ih let po ustanovitvi EGS (Kumar 1990, 116).

Glavni razlogi za ustanovitev skupnega trga v 50. letih pa so bili naslednji (Ješovnik 2000, 37):

- Vse do 50. let je vsaka evropska država pretirano ščitila lastno proizvodnjo.
- Odsotnost konkurence na domačem trgu je zavirala tehnološko posodobitev in modernizacijo nacionalnih gospodarstev – zdrava konkurenca bi nacionalne države brez dvoma prisilila k napredku.
- Najbolj je trpel potrošnik na nacionalni ravni, saj je moral ob omejeni konkurenci za blago slabše kvalitete plačevati visoke cene.

Danes lahko ugotovimo, da so našteti cilji sicer bili doseženi, vendar v daljšem obdobju. Vzpostavitev carinske unije in s tem odprava medsebojne carine in postavitev skupne carinske tarife do tretjih držav je bila dosežena v treh fazah od leta 1961 do leta 1968. Pglavitni cilj, tj. vzpostavitev skupnega trga in s tem notranjega trga, ki naj bi slonel na štirih svoboščinah (prostem pretoku kapitala, oseb, blaga in storitev), pa jim je uspelo uresničiti šele leta 1992 s podpisom Enotne evropske listine (Ješovnik 2000, 20).

3.2.4 Evropska skupnost (ES)

V letih 1951 do 1958 so bile ustanovljene tri integracije: ESPJ, ESJE in EGS. Kmalu po ustanovitvi teh integracij se je rodilo spoznanje, da je delovanje evropskih integracij potrebno temeljiteje racionalizirati. Namesto da bi vsaka izmed treh skupnosti imela še naprej svoje institucije, kot sta to določili Pariška in Rimska pogodba in kar je nenazadnje potrojilo vsak postopek, so se države članice aprila, leta 1965 v Luksemburgu dogovorile in s t.i. Združitevno pogodbo združile ustanove Evropskih skupnosti (Ješovnik 2000, 20).

Od julija leta 1967, ko je Združitevna pogodba začela veljati, imamo torej enoten Svet ministrov ter enotno Komisijo. Slednja je enostavno prevzela poblastila, ki so jih prej imele Visoka oblast za ESPJ, Komisija za EGS, Komisija ESJE, itd. Združitev ustanov Evropskih skupnosti je imela poleg racionalizacije delovanja tudi širši pomen, saj je veljala za prvi korak k združevanju treh skupnosti v enotno Evropsko skupnost (Ješovnik 2000, 20 in 21). Vendar pa do popolne združitve vendarle ni prišlo vse do Maastrichtske pogodbe, katera je poenotila skupnosti ter temeljno, to je EGS, preimenovala v ES – Evropsko skupnost. Leta 2002 se je priključila še ESPJ in od tega leta se vse skupne politike izvajajo znotraj nove ES. Če je imela v obdobju do Maastrichta integracija edninsko ime, torej ES – Evropska skupnost, bi bilo za to obdobje edino pravilno uporabljati množinsko ime Evropske skupnosti (prav tako kratica ES). V 90. pa je ES spet edninska besedna zveza, s katero označujemo prvi steber Skupnosti (Ješovnik 2000, 30), s čimer ima avtor v mislih t.i. Evropsko unijo.

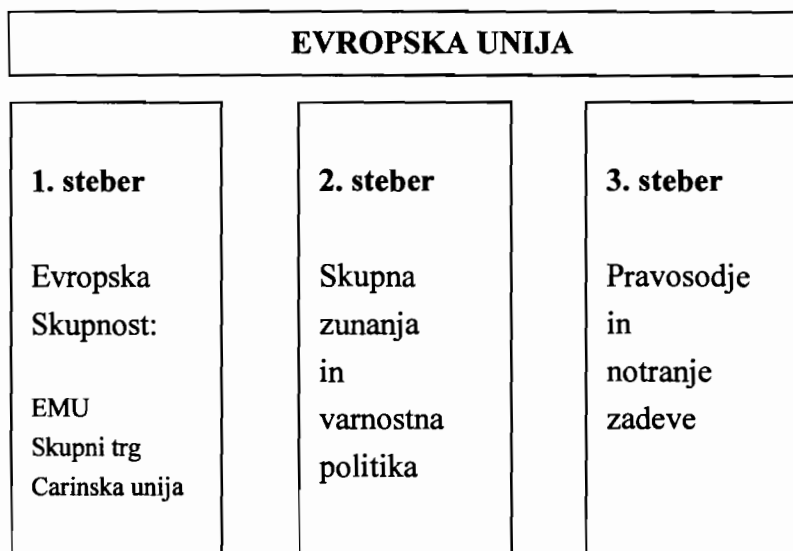
3.2.5 Evropska unija (EU)

Zgodovinsko ozadje

Decembra leta 1991 je bilo zgodovinsko srečanje Evropskega sveta v Maastrichtu. Države članice so sprejele Pogodbo o ustanovitvi Evropske unije (Ješovnik 2000, 237). V tem obdobju Evropska unija še ni bila samostojen pravni subjekt, temveč zgolj »cilj«, h kateremu so težile države članice. Ta cilj je določen z Maastrichtsko pogodbo, počiva pa na treh stebrih (slika 3.1) (Ješovnik 2000, 30):

- V prvem stebru so združene nekdanje Evropske skupnosti (ESPJ, EGS in ESJE, oziroma od julija 2002 le dve skupnosti : ES in ESJE).
- Drugi steber sloni na skupni zunanji in varnostni politiki.
- Tretji steber predstavlja sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev.

Slika 3.1 Trije stebri Evropske unije

Vir: Slovenija in Evropska unija 2003, 6.

Pogodba o Evropski uniji je bila podpisana 7. februarja 1992 v Maastrichtu (Ješovnik 2000, 28 in 237). Maastrichtska pogodba je preseгла izključno gospodarski značaj integracije, saj se je Skupnost odločila, da bo pripravila temelj za enotni evropski nastop v svetovni politiki. Bistveni cilj Maastrichtske pogodbe, ki je bila ratificirana novembra leta 1993, s čimer se je Evropska skupnost tudi uradno preimenovala v EU – Evropsko unijo (Bobek 2005, 6) je bil nadgraditi enotni evropski trg, sprva s popolno gospodarsko in potem še s politično unijo.

V Maastrichtski pogodbi so bili zapisani glavni cilji EU, ki so sledeči (Guide to European Policies 2000, 14 in 15):

- promovirati uravnotežen in primerljiv ekonomski ter socialni razvoj z ustanovitvijo področja brez notranjih mej, utrjevanjem ekonomskih in socialnih povezav in z ustanovitvijo ekonomske in monetarne unije z enotno valuto;
- utrditi identiteto Unije na mednarodnem področju, predvsem z uveljavitvijo skupne zunanje in varnostne politike, ki vključuje tudi morebitno skupno obrambno politiko;
- utrditi zaščito pravic in interesov narodnosti držav članic z uveljavitvijo državljanstva Unije;
- razviti tesno sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev ter
- vzdrževati pravni red EU in ga nadgrajevati s ciljem zagotavljanja učinkovitosti mehanizmov in institucij EU.

Širitev EU

Leta 1952 je takratno ESPJ, ki je bila ustanovljena s podpisom Pariškega sporazuma leta 1951, sestavljalo šest držav članic. Te so bile: Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nizozemska in ZR Nemčija. Do leta 2004 se je Skupnost oziroma v tem času že Evropska unija razširila kar petkrat in dandanes sestoji iz 25 držav članic. Potek širitve Evropske unije oziroma priključitev novih držav članic je bila kronološko gledano sledeča (Urad vlade RS za informiranje: Širitev Evropske unije, 2006):

- Leta 1973 so se EU priključile Danska, Irska in Velika Britanija.
- Leta 1981 se je priključila Grčija.
- Leta 1986 sta se priključili Portugalska in Španija.
- Leta 1995 so se priključile Avstrija, Finska in Švedska.
- Leta 2004 se je do sedaj priključilo največ novih držav članic, in sicer Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija.
- Današnji državi pristopnici⁵ sta Bolgarija in Romunija.
- Današnji državi kandidatki za priključitev v EU sta pa Hrvaška in Turčija.

Organi in institucije EU

Delovanje EU določajo in uravnavajo različni organi in institucije. Nadalje sledi opis organizacije in funkcij, ki jih zavzema posamezni organ oziroma institucija EU-ja (Urad vlade RS za informiranje: Evropske institucije, 2006):

- *Evropska komisija (angl.: European Commission)*. Skrbi za uresničevanje skupnega evropskega interesa. Pripravlja predloge zakonodajnih aktov, skrbi za izvajanje zakonodaje in proračunske politike. Zastopa EU v razmerju do nečlanic in mednarodnih organizacij, s katerimi sklepa sporazume na področjih, ki so v njeni pristojnosti. Vodi jo kolegij komisarjev in predsednik, ki ne zastopajo svoje države in niso vezani na navodila vlad svojih matičnih držav, temveč so neodvisni in delujejo v skupnem interesu EU. Organizirana je v generalne direktorate, ki pokrivajo vsebinska področja.
- *Evropski parlament (angl.: European Parliament)*. Skupaj s Svetom EU sprejema zakonodajo. Poslanci so voljeni na neposrednih volitvah, v parlamentu pa se povezujejo po političnih skupinah in ne po nacionalnosti. Število

⁵ Izraz »država pristopnica« se nanaša na Bolgarijo in Romunijo, ki sta decembra 2004 v Bruslju končali pristopna pogajanja in za katere je Evropski svet ocenil, da bosta za članstvo pripravljene do 1. januarja 2007 (Slovenija v Evropski uniji 2005, 15)

- poslancev iz posamezne države je določeno proporcionalno glede na število prebivalcev v državi članici.
- *Svet Evropske unije (angl.: Council of the EU)*. Zastopa interese držav članic in ima zakonodajno funkcijo, preko katere opredeljuje smernice EU. Sestavljajo ga ministri držav članic glede na obravnavano temo; vsaki državi pripada število glasov, določeno glede na število prebivalcev države, gospodarske in politične dejavnike. Vsaka država predseduje Svetu za dobo šestih mesecev. Odločitve za posamezna področja sprejema s soglasjem ali s kvalificirano večino.
 - *Evropski svet (angl.: European Council)*. Je politično najpomembnejša institucija Evropske unije in oblikuje splošne politične smernice razvoja EU ter zastopa interese posameznih držav. Sestaja se dvakrat letno pod predsedstvom države članice, ki predseduje Svetu EU, neformalno pa tudi zaseda marca in oktobra; odločitve sprejema praviloma s konsenzom.
 - *Sodišče Evropskih skupnosti (angl.: Court of Justice of the European Communities)*. Skrbi za pravilno in dosledno izvajanje evropskega pravnega reda v državah članicah. Sodišče je pristojno za tolmačenje evropskega pravnega reda.
 - *Evropsko računsko sodišče (angl.: Court of Auditors)*. Zagotavlja nadzor nad porabo EU sredstev. Izvaja revizije vseh prihodkov in odhodkov Evropske skupnosti in vseh njenih organov, preverja njihovo zakonitost in pravilnost ter spremlja njihovo poslovanje.
 - *Evropska centralna banka (angl.: European Central Bank)*. Centralna banka držav članic monetarne unije, ki neodvisno od navodil nacionalnih vlad vodi skupno monetarno politiko in izdaja denarno enoto evro. Njen prednostni cilj je stabilnost cen na območju evra.
 - *Evropska investicijska banka (angl.: The European Investment Bank)*. Meddržavna investicijska banka, ki posoja sredstva državam EU, pa tudi nekaterim nečlanicam, npr. kandidatkam za članstvo. Je neodvisni organ EU.
 - *Odbor regij (angl.: Committee of the Regions)*. Svetuje Svetu EU in Evropski komisiji na področju regionalnih in lokalnih zadev. Sestavljajo ga predstavniki regionalnih in lokalnih oblasti držav članic.
 - *Ekonomsko-socialni odbor (angl.: Economic and Social Committee)*. Predstavlja posvetovalni organ za gospodarske in socialne zadeve pri sprejemanju skupne zakonodaje na določenih področjih. Zastopa interese delodajalcev, delavcev in različnih interesnih skupin. Sestavljajo ga predstavniki iz držav članic.

Notranji trg

Notranji trg je celovit enotni gospodarski prostor EU (Evropska unija – Bank Austria 2003, 12-15), ki se je razvijal postopoma. Najprej so države članice leta 1968 odpravile carine in oblikovale carinsko unijo. Skupna carinska stopnja je nadomestila nacionalne carine. Številne mejne formalnosti pa so ostale in šele z listino leta 1986 so bili pregledi na notranjih mejah odpravljani. Skupni trg, uveljavljen leta 1992, je zelo pomembna stopnja evropskega povezovanja, njegov temelj pa predstavljajo štiri svoboščine, in sicer prost pretok blaga, oseb, kapitala in storitev.

Za vzpostavitev skupnega trga je bilo potrebno najprej odpraviti vse uvozne in izvozne dajatve, torej vse ovire v trgovanju med državami članicami, da bi se njihovi nacionalni trgi lahko združili v enotni trg. Ta namreč ustvarja razmere za čim temeljitejše približevanje pravemu notranjemu trgu, in ker enotni trg resnično postane notranji trg šele s skupno valuto, so se države članice leta 1992 v Maastrichtu podale na pot ekonomske in monetarne unije.

Ekonomska in monetarna unija

Ustanovitev EMU – Ekonomske in monetarne unije je predstavljala zadnjo fazo ekonomske integracije v EU, katere cilj je bil uvedba skupne valute. Določbe o oblikovanju EMU v skladu z določenim časovnim načrtom so bile zapisane v Pogodbi o ustanovitvi Evropske unije iz Maastrichta. Ta pogodba je določila, da je proces oblikovanja EMU nastajal v treh fazah (Slovenija v Evropski uniji 2005, 39 in 40):

- Prva faza se je začela sredi leta 1990 in končala konec leta 1993. V tem obdobju so morale države članice odpraviti vse ovire prostega pretoka kapitala in tako zagotoviti popolno liberalizacijo kapitalskih tokov.
- V drugi fazi, ki je potekala od začetka leta 1994 do konca leta 1998, je bil ustanovljen EMI – Evropski monetarni inštitut, predhodnik ECB – Evropske centralne banke. Naloga EMI je bila okrepiti sodelovanje med nacionalnimi bankami držav članic in pomagati pri koordinaciji njihovih denarnih politik ter izpeljati vse potrebne priprave za uvedbo evra. V tem času so si države članice prizadevale izpolniti t.i. maastrichtske konvergenčne kriterije, saj ti predstavljajo pogoj za uvedbo evra.
- Tretja faza se je začela januarja 1999 z uvedbo nove skupne valute evro v obliki knjižnega denarja ter s prenosom pristojnosti glede vodenja monetarne politike na Evrosistem. Evrosistem tvorijo ECB in nacionalne centralne banke držav članic, ki so uvedle evro. Po preverjanju izpolnjevanja zahtevanih konvergenčnih kriterijev je postalo znano, katere države bodo svoje nacionalne

valute zamenjale z evrom in s tem sodelovale v tretji fazi EMU. 1. januarja 2002 je tako 12 članic EMU, te so bile Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska in Španija, svoje bankovce in kovance zamenjalo z evri. To je bila največja menjava denarja v svetovni zgodovini, v večini teh držav pa je bila do 28. februarja 2002 poleg evra v uporabi še nacionalna valuta. V treh državah članicah, in sicer na Danskem, Švedskem in v Veliki Britaniji, se za uvedbo evra zaradi najrazličnejših razlogov še niso odločili. Na prevzem evra pa se že pripravljajo prve nove članice, ki so v EU vstopile 1. maja 2004. To so Estonija, Litva in Slovenija, ki so junija 2004 že vstopile v mehanizem deviznih tečajev ERM II⁶, kar je eden izmed pogojev za uvedbo evra.

V 121. členu Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije so opredeljeni t.i. konvergenčni (maastrichtski) kriteriji, ki jih mora država članica EU izpolniti, da lahko uvede evro. Konvergenčni kriteriji se nanašajo na (Banka Slovenije 2006):

- *doseganje visoke stopnje stabilnosti cen* (stopnja inflacije ne sme za več kot 1,5 odstotnih točk presegati povprečja stopnje inflacije treh držav članic, ki so dosegle najboljše rezultate glede stabilnosti cen),
- *vzdržnost položaja javnih financ* (kot prvo javno-finančni primanjkljaj ne sme presegati 3% BDP, razen, če je to razmerje znatno in neprestano upadalo ter doseglo raven blizu referenčne vrednosti ali če je prekoračitev samo izjemna in začasna ter razmerje ostaja blizu referenčne vrednosti, in kot drugo javni dolg ne sme presegati 60% BDP, razen če se to razmerje zadostno zmanjšuje in z zadovoljivo hitrostjo dosega referenčno vrednost),
- *trajnost konvergence* (dolgoročne obrestne mere ne smejo presegati povprečja obrestnih mer treh držav članic z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 2 odstotni točki),
- *upoštevanje normalnih mej nihanja* (predvidenih z mehanizmom deviznih tečajev ERM II, vsaj dve leti, brez devalvacije valute).

Skupna valuta je osnovni pogoj za učinkovito delovanje notranjega trga, z njo pa evropske države pridobivajo tako večjo gospodarsko kot tudi politično moč.

⁶ Glej poglavje 4.1.2 Vključevanje Slovenije v Ekonomsko in monetarno unijo.

Skupna zunanja in varnostna politika

Evropska unija je svojo zunanjo in varnostno politiko, imenovano tudi drugi steber EU, formalno ustanovila leta 1993 z Maastrichsko pogodbo in jo nadgradila z Amsterdamsko pogodbo leta 1999. Cilj sodelovanja je povečati vlogo Unije na mednarodnem prizorišču, prispevati k miru ter zaščititi skupne vrednote in temeljne interese, kot so npr. varovanje človekovih pravic in zagotavljanje demokracij (Evropska unija na kratko 2006, 15).

Skupno zunanjo politiko vodijo države članice same. Gre za tipično obliko meddržavnega sodelovanja (država se lahko tudi odreče sodelovanju na tem področju in s tem ne ovira drugih, ki si to želijo). Zanj je značilno odločanje s soglasjem, čeprav se tudi na tem področju razmere spreminjajo. Nadnacionalne institucije (Evropska komisija in Evropski parlament) skorajda nimajo vpliva na določanje skupne zunanje in varnostne politike, saj je njihova vloga omejena zgolj na posvetovanje in obveščanje.

EU skupno zunanjo in varnostno politiko uresničuje prek smernic in strategij, ki jih določi Evropski svet. Na podlagi tega zunanji ministri (Svet EU) sprejemajo skupne pobude in mnenja.

Z Amsterdamsko pogodbo je v okviru Sveta EU delovati začel tudi visoki predstavnik EU za skupno zunanjo in varnostno politiko. Imenovanje visokega predstavnika naj bi izboljšalo učinkovitost in položaj zunanje politike Unije.

Pravosodje in notranje zadeve

Tako imenovani tretji steber Evropske unije, ki predstavlja sodelovanje na področju notranjih zadev in pravosodja, je Unija vpeljala s pogodbo iz Maastrichta. Prednostne naloge sodelovanja na področju pravosodja in notranjih zadev zadevajo ključne dejavnike, ki zagotavljajo varnost državljanov. Te so migracije, azil, boj proti kriminalu in učinkovito policijsko ter sodno sodelovanje. S podpisom schengenskega sporazuma, ki so ga podpisale vse države članice razen Velike Britanije in Irske, se je začel proces ukinjanja mejnih kontrol na mejah med državami podpisnicami, utrjevanje kontrole na zunanjih mejah in povečanje sodelovanja med njihovimi upravami. V ta namen v EU deluje schengenski informacijski sistem, računalniško podatkovno skladišče o tiralicah, ki jih je država članica dala v sistem. Na območju držav podpisnic schengenskega sporazuma veljajo enaka pravila za sprejem turistov, azilantov in ilegalnih imigrantov iz držav nečlanic EU. Poleg tega so sprejeta tudi enotna pravila in ukrepi za boj proti terorizmu, tihotapstvu in organiziranemu kriminalu (Evropska unija na kratko 2006, 16).

3.3 Evropski sporazum o prosti trgovini (EFTA)

EFTA – Evropski sporazum o prosti trgovini (*angl.*: European Free Trade Area) je organizacija, katere cilj je zagotavljati svobodno trgovino z industrijskimi in kmetijskimi izdelki. Njen temelj je 24. člen GATT⁷ – Splošnega združenja za trgovino in carine. Ta člen je osnova ustanovne Stockholmske konvencije EFTA (Simonitti 1989, 59). Ustanovitev EFTE je povezana z ustanovitvijo EGS. Leta 1958 so se ponesrečila pogajanja o območju proste trgovine med 17 članicami OECE – Evropske organizacije za gospodarsko sodelovanje, prednice današnje OECD – Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj. Zato so države, ki se leto pred tem niso vključile v EGS, menile, da morajo oblikovati lastno organizacijo, da ne bi ostale izolirane v gospodarskih integracijskih procesih v Evropi. Tako so 4. januarja 1969 v Stockholmu podpisali konvencijo, ki je temeljni ustanovitveni akt EFTA (Stockholmska konvencija). Podpisale so jo Avstrija, Danska, Norveška, Portugalska, Švedska, Švica in Velika Britanija. Leta 1961 je postala pridružen član Finska, leta 1970 pa še Islandija kot polnopravni član (Gusel in Bobek 1997, 143). Iz EFTE sta se leta 1973 umaknili Velika Britanija in Danska, ki sta postali članici EGS, trinajst let pozneje Portugalska, z letom 1995 pa še Avstrija, Švedska in Finska (Gusel in Bobek 1997, 143). Trenutno šteje EFTA štiri države članice: Islandijo, Liechtenstein, Norveško in Švico.

Temeljni akt EFTE, tj. Stockholmska konvencija, je začrtala osnovna pravila in temeljne usmeritve. Konvencija je napovedala odpravo vseh carin in količinskih omejitev pri uvozu. Slednje so bile odpravljene že 1. januarja 1962, za carine pa so najprej določili desetletno obdobje odpravljanja, ko pa so v EGS pospešili tempo, so sledile tudi članice EFTE in v šestih letih ukinile vse carine, tj. do 31. decembra 1966. Odpravljene carine veljajo le za industrijsko blago ali za predelane kmetijske pridelke (Simonitti 1989, 97 in 99).

Dejavnost in cilji EFTE so bili že od vsega začetka skromnejši kot ambicije Evropske unije. Njeno organizacijo so slabili tudi prestopi članic EFTE v EU. EFTA tudi nikoli ni imela ambicij, da bi se razvila v politično obarvano organizacijo (Kenda in Bobek 2003, 252). Cilji EFTE so naslednji (Kovačević 1991, 120):

- stalna širitev ekonomske aktivnosti v coni kot celoti, kakor tudi v vsaki državi članici posamezno,
- polna zaposlenost,
- povečanje proizvodnje in racionalna poraba resursov,

⁷ 24. člen GATT – Splošni sporazum o carinah in trgovini, pravi, da »območje svobodne trgovine predstavljata dve ali več carinskih enot, med katerimi so odpravljene carine in druge trgovinske omejitve za večino izdelkov, proizvedenih na teh ozemljih« (Simonitti 1989, 59).

- finančna stabilnost in nenehna izboljšava življenjskega standarda,
- zagotavljanje blagovne menjave med državami članicami v pogojih svobodne konkurence,
- ukinjanje neskladnosti v ponudbi in
- prispevanje k skladnemu razvoju in širitvi svetovne trgovine ter progresivnemu odpravljanju trgovinskih ovir.

Pomembno je tudi dejstvo, da EFTA nima nobenih nadnacionalnih pristojnosti oziroma institucij, kar pomeni, da ni nobene pravne osnove, na kateri bi EFTA v imenu članic vodila dialog s tretjimi državami. Vsaka članica vodi s tretjimi državami lastno zunanjetrgovinsko politiko (Kenda in Bobek 2003, 252).

Odnos EFTE do EU je, zavedajoč se relativno šibkega položaja v razmerju do EU, predstavljal stalno preokupacijo struktur EFTE. Sedanjo raven formalno-pravnih in vsebinskih odnosov sta obe integracijski skupini dosegli v treh korakih (Kenda in Bobek 2003, 253 in 254):

- V Bruslju sta leta 1972 podpisali sporazume o prosti trgovini. Skupno je bilo sklenjenih štirinajst sporazumov, sedem sta jih sklenili EFTA ter EGS in sedem EFTA ter Evropska skupnost za premog in jeklo. Ti dogovori so predvidevali odpravo skoraj vseh carin in drugih ovir za industrijsko blago do 1. 7. 1977, za nekatere občutljive izdelke pa do 1. 1. 1984, odkar je trgovina z industrijskimi izdelki med devetnajstimi državami povsem svobodna.
- Že zelo zgodaj se je v razpravah o odnosih med EU in EFTO začela pojavljati ideja o evropskem gospodarskem prostoru oziroma območju. Prve bolj oblikovane ideje so se porodile leta 1977 na zasedanju EFTE na Dunaju, in sicer v obliki Dunajske deklaracije. Razgovori so se nadaljevali v Luksemburgu leta 1984 s skupno deklaracijo, ki uvaja pojem EES – t.i. »evropski gospodarski prostor« (angl.: European Economic Space).
- Proces se je nadaljeval in intenziviral maja, leta 1991 v Bruslju ter zaključil oktobra istega leta v Luksemburgu s sporazumom o vzpostavitvi EEA – Evropskega gospodarskega območja (angl.: European Economic Area).

Osnovna značilnost sporazuma o EEA je, da so med državami članicami EFTE le tri, to so Islandija, Norveška in Liechtenstein, zajete v program enotnega tržišča EU. Švica je edina med članicami EFTE, ki ni ratificirala sporazuma EEA, zato sta EU in Švica sklenili sedem bilateralnih sporazumov leta 1998, in sicer za kopenski in zračni transport, za prost pretok ljudi, za kmetijstvo, raziskave, preskrbo in tehnične prepreke trgovanja. V veljavo so stopili s postopnim ratificiranjem leta 2001 (Kenda in Bobek 2003, 255).

3.4 Srednjeevropski prostocarinski sporazum (CEFTA)

Najvišji predstavniki tedanje Češkoslovaške, Madžarske in Poljske so 15. februarja leta 1991 v madžarskem mestecu Višegrad sprejeli Deklaracijo o sodelovanju na poti približevanja evropskemu povezovanju. Namen deklaracije je bil pritegnitev skupnih prizadevanj za pridružitve udeleženih držav zahodnoevropskim institucijam in s tem vključitev v evropski politični, gospodarski, varnostni in pravni sistem ter iskanje možnosti za tesnejše medsebojno gospodarsko in politično sodelovanje. Kot temeljni cilj je bila v deklaraciji navedena tudi uveljavitev demokracije in tržega gospodarstva (Urad Vlade RS za informiranje: O Cefti, 2003).

Oktobra 1991 pa je bil v Krakovu na Poljskem dosežen dogovor o oblikovanju srednjeevropskega območja proste trgovine. CEFTA – Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini (*angl.*: Central European Free Trade Agreement) je bil podpisan 21. decembra 1992 v Krakovu na Poljskem in se je začel uporabljati 1. marca 1992. Vse pogodbenice sporazuma so do takrat že podpisale pridružitvene sporazume z Evropsko unijo, zato dandanes deluje CEFTA kot priprava na polnopravno članstvo v Evropski uniji.

Glavni namen Srednjeevropskega sporazuma o prosti trgovini je že dosežen, tj. vzpostavitev območja proste trgovine v prehodnem obdobju, ki se je v skladu z določbami tega sporazuma končalo januarja 2001. Poleg omenjenega so cilji sporazuma še, da se z razrešitvijo trgovine uskladi razvoj gospodarskih odnosov med pogodbenicami, pospešuje napredek gospodarskih dejavnosti pogodbenic, dvigne življenjski standard in zagotovijo boljše možnosti za zaposlovanje ter povečanje storilnosti in finančne stabilnosti. Cilj sporazuma je tudi zagotavljanje poštenih pogojev konkurence v trgovinski menjavi med pogodbenicami ter z odstranjevanjem trgovinskih ovir prispevati k skladnemu razvoju in širjenju svetovne trgovine. Bistveni del sporazuma so načini in dinamika liberalizacije trgovine s kmetijskimi in industrijskimi izdelki med pogodbenicami CEFTE.

Od razdružitve Češkoslovaške leta 1993 je štela CEFTA štiri države članice. Te so bile Češka, Slovaška, Madžarska in Poljska. Članstvu so se postopno pridružile še Slovenija leta 1996, Romunija leta 1997, Bolgarija leta 1999 in kot zadnja še Hrvaška leta 2003. V letu 2004 se je območje CEFTE zmanjšalo, saj je pet članic postalo polnopravnih članic Evropske unije. Trenutno ima CEFTA tri članice: Bolgarijo, Romunijo in Hrvaško.

4 ODNOSI REPUBLIKE SLOVENIJE Z INTEGRACIJAMI

4.1 Slovenija in EU

4.1.1 Vključevanje Slovenije v EU⁸

Po osamosvojitvi leta 1992 je Slovenija relativno hitro zaprosila za sklenitev Evropskega sporazuma o pridružitvi (t.i. Pridružitveni sporazum). Slednji je bil podpisan 10. junija 1996 med Slovenijo na eni strani in Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru Evropske unije, na drugi strani. V preambuli Pridružitvenega sporazuma je bilo članstvo v EU opredeljeno kot končni cilj. Sporazum je v veljavo stopil 1. februarja 1999. Takoj po podpisu je Slovenija tudi formalno zaprosila za članstvo v Uniji.

Julija 1997 je Evropska komisija v dokumentu Agenda 2000 podala mnenje o državah kandidatkah za vstop v EU. Mnenje je bilo za Slovenijo ugodno, zato je septembra 1997 slovenska vlada sprejela Strategijo za vključevanje v EU, v kateri so bile navedene glavne smernice vključevanja.

13. decembra 1997 je Evropski svet na zasedanju v Luksemburgu na podlagi pozitivnega mnenja Komisije prižgal zeleno luč za začetek pristopnih pogajanj s Slovenijo (ter hkrati še s Češko, Estonijo, Madžarsko, Poljsko in Ciprom). Gre za t.i. luksemburško skupino kandidatk. Nadaljnjih šest držav, te so Slovaška, Litva, Latvija, Malta, Bolgarija in Romunija, je bilo k pristopnim pogajanjem povabljenih na zasedanju Evropskega sveta v Helsinkih leta 1999. Gre za t.i. helsinško skupino kandidatk.

31. marca 1998 so se pričela formalna pogajanja med Slovenijo in EU. Kmalu po teh pogajanjih je slovenska vlada imenovala ožjo pogajalsko skupino, ki jo je sestavljala desetčlanska ekipa, pod vodstvom dr. Janeza Potočnika. Pristopna pogajanja so potekala po 31-ih vsebinskih sklopih (poglavjih), zato je vlada določila vodje in člane 31-ih delovnih skupin. Sestavljali so jih predstavniki posameznih ministrstev, vladnih in nekaterih nevladnih teles, v določenih delih pogajanj so bili vanje vključeni tudi predstavniki delodajalcev in zainteresirani predstavniki nevladnih organizacij. Naloge pogajalcev so bile pregledi usklajenosti nacionalne zakonodaje z evropsko in priprava pogajalskih izhodišč Slovenije za vsako pogajalsko področje. Organizacijsko, strokovno in finančno podporo delu ožje pogajalske skupine je zagotavljala Služba Vlade RS za evropske zadeve.

Evropski svet je v Bruslju 25. oktobra 2002 uradno ocenil, da bodo v letu 2004 v EU pripravljene vstopiti Slovenija, Ciper, Češka, Poljska, Estonija, Madžarska, Malta,

⁸ Povzeto po: Pogodba o ustavi za Evropo 2005, 13 in 14.

Latvija, Litva in Slovaška. Evropski svet je tudi ocenil, da za pristop še nista pripravljeni Bolgarija in Romunija. Slednji naj bi se EU priključili leta 2007). 13. decembra 2002 so se na zasedanju Evropskega sveta v Københavnu s še zadnjimi finančnimi dogovori zaključila pristopna pogajanja z zgoraj omenjeno deseterico držav kandidatk. Evropski svet je hkrati potrdil, da lahko te države postanejo članice EU s 1. majem 2004.

Po zaključku pogajanj so slovenski državljani 23. marca 2003 na referendumu izrazili željo po polnopravnem članstvu Slovenije v EU. S tem je bila odstranjena še zadnja ovira za slovensko vključitev v EU. Slovenija je tako z ostalimi predvidenimi novimi članicami 16. aprila 2003 v Atenah podpisala Pristopno pogodbo⁹. S 1. majem 2004 je skupaj z ostalimi 9-imi državami Slovenija postala del nove EU, ki jo od tedaj sestavlja 25 držav.

Tabela 4.1 Časovni pregled vključevanja Slovenije v EU

1992	Slovenija zaprosi za sklenitev Evropskega sporazuma
10. junij 1996	Podpis Evropskega sporazuma o pridružitvi.
13. december 1997	Evropski svet prižge zeleno luč za začetek pogajanj s Slovenijo.
31. marec 1998	Začetek pogajanj za članstvo.
1. februar 1999	Evropski sporazum postane veljaven, Slovenija formalno zaprosi za članstvo v EU.
13. december 2002	EU oceni, da je Slovenija pripravljena za članstvo. Zaključek pogajanj.
1. maj 2004	Vstop Slovenije v Evropsko unijo.

Prerejeno po viru: Slovenija v Evropski uniji 2005, 30.

4.1.2 Vključevanje Slovenije v Ekonomsko in monetarno unijo¹⁰

Eden od ciljev članstva v EU je popolna integracija držav članic v enoten evropski denarni prostor. Zaključek te integracije označuje prevzem evra na ozemlju vseh držav

⁹ Pristopna pogodba je bil sklepni del pogajanj o pristopu Slovenije k EU. Pristopna pogodba je bila za vse države članice enotna in zelo kratka (preambula in trije členi). Pristopni pogodbi je bil priložen Akt o pristopu, sestavljen posebej za vsako od novih držav članic, saj je vseboval rezultate pogajanj (prilagoditve evropskega pravnega reda, prehodna obdobja, izjeme, tehnične prilagoditve in druge ukrepe, za katere se je država pogodila v pogajalskem procesu). Do 1. maja 2004 so pogodbo morali ratificirati parlamenti vseh 25 pogodbenic (petnajsterica tedanjih držav članic EU in deseterica pristopnic) ter Evropski parlament.

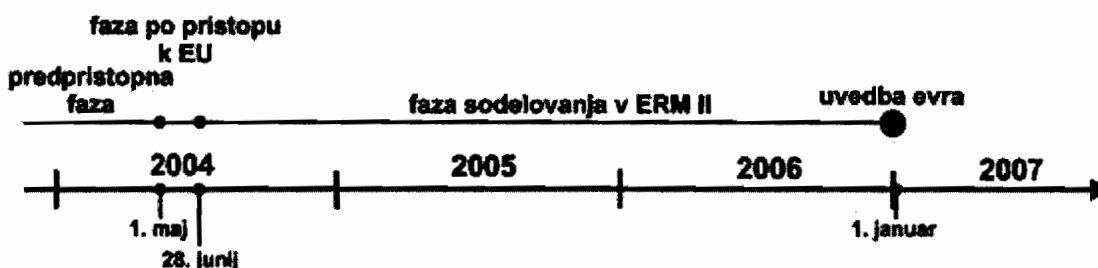
¹⁰ Povzeto po: <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=178>

članic. Države članice, katere so pristopile k EU pred letom 2004, so imele ob uvedbi evra možnost odloga za nedoločen čas. Slovenija in ostale članice, te so Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovaška, iz zadnjega kroga širitve EU leta 2004 pa so se k prevzemu evra zavezale že med pogajanja. Slovenija tako kot ostale države, ki so se priključile EU v zadnji širitvi, torej nimajo »out – put« možnosti, tj. možnosti, da se priključijo EU in ne prevzamejo evra.

Priprave na uvedbo evra v Sloveniji, kot tudi v drugih državah, ki bodo prevzele evro, lahko razdelimo v naslednje faze (slika 4.2):

- predpristopna faza,
- faza po pristopu k EU do vključitve v ERM II,
- faza sodelovanja v ERM II in
- uvedba evra po izpolnitvi vseh zahtevanih konvergenčnih kriterijev.

Slika 4.1 Faze uvedbe evra v Sloveniji

Vir: Banka Slovenije, 2006.

Predpristopna faza je trajala do vključitve Slovenije v EU, tj. do 1. maja 2004. Potrebno je bilo izpolniti kriterije za članstvo v EU. Pred pristopom k EU je morala Slovenija tudi prevzeti predpise, ki se nanašajo na ekonomsko in monetarno unijo in začeti s posvetovanji o sodelovanju v mehanizmu deviznih tečajev (ERM II) in centralnem tečaju (oziroma centralni pariteti).

Faza po pristopu k EU do vključitve v ERM II je trajala od 1. maja 2004 do vključitve v ERM II, dne 28. junija 2004. Slovenija od pristopa k EU 1. maja 2004 sodeluje v EMU, vendar ima status države z odstopanjem glede uvedbe evra. To pomeni, da za Slovenijo po pristopu k EU veljajo določbe, ki se nanašajo na ekonomsko unijo, ne pa tudi tiste, ki se nanašajo na monetarno unijo. Politika deviznega tečaja je bila do pristopa k EU v pristojnosti Slovenije, po pristopu k EU pa jo je potrebno obravnavati kot zadevo skupnega interesa. Do uvedbe evra je monetarna politika v pristojnosti Banke Slovenije. Banka Slovenije je postala z vstopom v EU del Evropskega sistema centralnih bank, ne pa tudi Evrosistema.

Faza sodelovanja v ERM II se je začela 28. junija 2004 in mora trajati najmanj dve leti. V tej fazi se samostojnost monetarne politike zmanjša. Politika deviznega tečaja je osredotočena na stabilnost glede na evro. Trenutno so v ERM II poleg slovenskega tolarja vključene še danska krona, estonska krona, litovski litas, ciprski funt, latvijski lats, malteška lira in slovaška krona. V ERM II so valute držav članic EU, ki niso uvedle evra in sodelujejo v tem sistemu, vezane na evro, vendar lahko tečaj valute niha znotraj določenega razpona.

V okviru ERM II se v medsebojnem dogovoru določi centralni tečaj do evra za valuto vsake države članice EU izven evroobmočja, ki sodeluje v ERM II. Standardni razpon nihanja znaša +/- 15% od centralnega tečaja, lahko pa se dogovori tudi za ožji razpon. Tako je v skladu s sklepom z dne 27. junija 2004 o osrednjem tečaju evra za slovenski tolar v medsebojnem soglasju med Evropsko centralno banko in Banko Slovenije bil določen centralni tečaj, ki velja od 28. junija 2004 in znaša 239,640 SIT. Dovoljeni razpon nihanja okoli centralnega tečaja je od 203,694 SIT do 275,586 SIT (Evropska centralna banka, 2004).

Dvoletno sodelovanje v ERM II v dovoljenih mejah nihanja tečaja okoli centralnega tečaja do evra in brez prilagoditve centralnega tečaja navzdol oziroma devalvacije je eden izmed pogojev za uvedbo evra. Pogoj za uvedbo evra je tudi izpolnitev maastrichtskih konvergenčnih kriterijev (glej poglavje 3.2.5 Evropska unija – Ekonomska in monetarna unija), katerih izpolnitev ocenjujeta Evropska komisija in Evropska centralna banka v svojih konvergenčnih poročilih najmanj enkrat na vsaki dve leti ali na zahtevo države članice EU, ki še ni uvedla evra, njihovo izpolnjevanje se pa za posamezno državo izračunava mesečno. Izračuni za evroobmočje (Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija) in za Slovenijo so prikazani v tabeli 4.2.

Tabela 4.2 Konvergenčni kriteriji za Slovenijo

	Inflacija zadnjih 12 mes.* (v %)	Dolgoročna obr. mera zadnjih 12 mes.* (v %)	Deficit v letu 2005 (v % BDP)	Javni dolg v letu 2005 (v % BDP)
Evroobmočje	2,3	3,4**	- 2,4	70,8
Konvergenčni kriterij	2,6	5,9	-3,0	60,0
Slovenija	2,3	3,8	- 1,8	29,1

* Zadnjih 12 mesecev se nanaša na povprečje podatkov do vključno marca 2006.

** Podatek za predhodni mesec.

Vir: Banka Slovenije 2006.

Izpolnjevanje konvergenčnih kriterijev sta Evropska centralna banka in Evropska komisija 16. maja 2006 z objavo konvergenčnih poročil za Slovenijo ocenili kot uspešno, kar je tudi razvidno iz tabele 4.2.

Uvedba evra po izpolnitvi vseh zahtevanih konvergenčnih kriterijev predstavlja zadnjo fazo in nastopi približno pol leta po odločitvi Sveta EU, da država članica izpolnjuje zahtevane konvergenčne kriterije za uvedbo evra. V Sloveniji naj bi evro uvedli 1. januarja 2007. Ko bo Slovenija uvedla evro, bo Banka Slovenije postala del Evrosistema in prenesla pristojnosti vodenja glede monetarne politike na Evrosistem. Guverner Banke Slovenije pa bo postal član Sveta ECB. Evro bo uveden kot zakonito plačilno sredstvo, ki bo zamenjal tolar po določenem tečaju.

4.2 Slovenija in EFTA

Slovenija je podpisala Deklaracijo o sodelovanju z državami članicami EFTE maja 1992 v Reykjaviku. V njej so zajeta zlasti načela o sodelovanju. Deklaracija predvideva trgovinsko, gospodarsko in znanstveno-tehnično sodelovanje ter možnost za postopno ustanovitev območja proste trgovine. Na podlagi soglasja Komisije EU so se v začetku leta 1994 začela pogajanja o območju proste trgovine med Slovenijo in državami članicami EFTE, ki so kasneje zaradi prestopov držav iz EFTE v EU in zaradi neodobritve mandata za pogajanja o pridruženem članstvu med Slovenijo in EU zastala. Predvsem so se zaradi zelo dobrih bilateralnih stikov med Slovenijo in Švico v začetku septembra začela pogajanja o prosti trgovini med obema državama, ki so se uspešno končala s parafiranjem sporazuma 15. 11. 1994. Z Norveško zavrnitvijo pristopa k EU se je odprla možnost za začetek večstranskih pogajanj o prosti trgovini med Slovenijo in Švico, ki pa je bil ustrezno prilagojen glede na naravo večstranskega sporazuma ter glede na dodatne interese Slovenije in držav članic EFTE. Na tej osnovi so se 20. februarja 1995 pričela pogajanja, ki so se končala s parafiranjem sporazuma 23. februarja 1995 v Ženevi in s podpisom sporazuma 13. junija 1995 v Bergnu in z datumom uveljavitve 1. september 1998 (Bobek 2002, 266).

4.3 Slovenija in CEFTA

Slovenija, prav tako kot tudi nobena druga pogodbenica CEFTE, po vstopu v EU ni mogla ostati njena pogodbenica, ker je morala v celoti sprejeti tudi gospodarsko politiko in carinski režim, ki ga ima EU do držav CEFTE. To pomeni, da je Slovenija prevzela določila iz posameznih asociacijskih sporazumov, ki jih ima EU do vsake države CEFTE. Vse pogodbenice CEFTE, ki so postale članice EU, torej niso več pogodbenice CEFTE.

5 PRESOJA POSLEDIC INTEGRACIJE SLOVENIJE V EU

Slovenija je 1. maja 2004 vstopila v EU. Torej minevata dve leti, odkar je Slovenija postala polnopravna članica EU. V tem poglavju bom prikazal posledice članstva Slovenije v EU na gospodarska gibanja v Sloveniji po vstopu v integracijo, ki jih bom v kar se da največji možni meri podprl s statističnimi podatki. Ker se učinki vstopa Slovenije v EU močno prepletajo z učinki drugih dejavnikov v zadnjih letih, predvsem s procesi prestrukturiranja oziroma tranzicije, je njihov vpliv velikokrat težko izločiti in ustrezno kvalificirati.

Posledice integracije Slovenije v EU na njena gospodarska gibanja bom presojal ob pomoči sledečih izbranih makroekonomskih kazalnikov:

- inflacije,
- realne rasti BDP,
- BDP na prebivalca po kupni moči v SKM¹¹,
- deleža izvoza in uvoza v BDP in
- tokov neposrednih tujih investicij (NTI).

5.1 Vpliv vstopa v EU na inflacijo v Sloveniji

Slovenija je takoj po vstopu v EU 1. maja 2004 že konec junija istega leta v prvi skupini držav izkoristila možnost vstopa v mehanizem deviznih tečajev ERM II. Vlada in Banka Slovenije sta se v Programu za vstop v ERM II in sprejem evra, ki je bil sprejet novembra, leta 2003, zavzeli za čim prejšnji vstop v mehanizem deviznih tečajev ERM II in čim prejšnji prevzem evra. Zavezali sta se tudi za nadaljevanje koordiniranega delovanja ekonomskih politik za izpolnjevanje maastrichtskih konvergenčnih kriterijev v referenčnem obdobju za prevzem evra (več v poglavju 4.1.1 Vključevanje Slovenije v Ekonomsko in monetarno unijo). Tako je Banka Slovenije po vstopu v ERM II stabilizirala tečaj tolarja okoli centralne paritete 239,640 tolarjev za 1 evro, kar je med drugim ugodno vplivalo na zniževanje inflacije.

Med leti 2000 – 2003 se je inflacija gibala na ravni med 7,5 % in 8,9 % (tabela 5.1). Do njenega postopnega umirjanja v zadnjih treh letih so privedle šele spremembe usmeritev ekonomskih politik, povezane s pripravami na vstop in samim vstopom Slovenije v EU. Inflacija se je do konca leta 2005 znižala na 2,5 % (v letu 2004 je znašala 3,6 %). Slovenija je tako ob koncu leta 2005 izpolnila maastrichtski kriterij glede inflacije, potreben za uvedbo evra.

¹¹ SKM je enota umetne vrednosti in kaže razlike v nacionalnih stopnjah cen, ki niso upoštevane v menjalniških tečajih. Ta enota dovoljuje primerjave ekonomskih kazalnikov med državami.

Tabela 5.1 Inflacija v Sloveniji, izražena v odstotkih

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inflacija, povprečje leta*	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5

*indeks cen življenskih potrebščin.

Vir: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Ekonomsko ogledalo 6/2006.

Neposredni vpliv vstopa v mehanizem deviznih tečajev ERM II se je torej odrazil v stabilizaciji tečaja in posledično ugodnem vplivu na inflacijo.

5.2 Vplivi vstopa v EU na realno rast BDP v Sloveniji

Dober pokazatelj gospodarskega stanja v Sloveniji je stopnja gospodarske rasti. Povprečna stopnja realne rasti bruto domačega proizvoda (BDP) v obdobju 2002 – 2005 je bila 3,6 % (tabela 5.2). Najnižja realna stopnja BDP v Sloveniji v tem obdobju je bila leta 2003 (2,7 %). Gospodarska rast se je v letu 2004, tj. v letu vstopa Slovenije v EU, okrepila na 4,2 % in je bila najvišja v zadnjih treh letih. Krepitev je bila posledica vstopa Slovenije v EU in posledične močne krepitve rasti izvoza Slovenije v nekatere stare članice EU, katere pred vstopom v EU niso bile njene tradicionalne trgovinske partnerice. V letu 2005 je bila realna rast BDP 3,9 %, kar je pod ravno preteklega leta (tj. 4,2 % v letu 2004).

V obdobju 2002 – 2005 je povprečna realna rast BDP v Sloveniji, ki je znašala 3,6 %, presegla povprečje EU-25 za 2 odstotni točki. V letu 2005 se je gospodarska rast v EU-25 v primerjavi s preteklim letom nekoliko upočasnila, in sicer kot posledica počasnejše rasti v EU-15, medtem ko se je rast v novih državah v povprečju okrepila. V Sloveniji se je realna rast BDP upočasnila za 0,3 odstotne točke (na 3,9 %) in je gospodarsko rast presegla samo v treh novih državah EU. Nižjo gospodarsko rast leta 2005 so dosegle le Poljska, Ciper in Malta.

Tabela 5.2 Realna rast BDP in BDP na prebivalca v SKM, v %

	Realna rast BDP				BDP na prebivalca v SKM EU 25=100			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Slovenija	3,5	2,7	4,2	3,9	74,5	75,9	79,0	80,0
EU 25	1,2	1,2	2,4	1,6	100	100	100	100
Belgija	1,5	0,9	2,6	1,2	117,1	118,0	118,2	117,2
Češka	1,5	3,2	4,7	6,0	66,3	67,8	70,2	73,0
Danska	0,5	0,7	1,9	3,1	121,4	120,9	121,6	124,2
Nemčija	0,1	-0,2	1,6	1,0	108,6	108,3	108,5	109,8
Estonija	7,2	6,7	7,8	9,8	45,0	48,2	51,2	57,4
Grčija	3,8	4,8	4,7	3,7	77,2	81,0	81,9	82,2
Španija	2,7	3,0	3,1	3,4	95,2	97,3	97,5	98,7
Francija	1,0	1,1	2,3	1,2	112,0	111,7	109,6	109,0
Irska	6,1	4,4	4,5	4,7	132,9	143,0	136,9	137,1
Italija	0,3	0,0	1,1	0,0	110,1	107,7	105,6	102,8
Ciper	2,1	1,9	3,9	3,8	82,0	79,8	82,7	83,1
Latvija	6,5	7,2	8,5	10,2	38,7	40,8	42,8	47,1
Litva	6,8	10,5	7,0	7,5	41,6	45,2	47,9	52,1
Luksemburg	3,6	2,0	4,2	4,0	220,3	233,6	238,3	247,8
Madžarska	3,8	3,4	5,2	4,1	58,1	59,2	60,1	60,9
Malta	1,7	-2,6	-0,5	2,4	75,2	73,2	69,8	69,3
Nizozemka	0,1	-0,1	1,7	1,1	125,3	124,6	124,3	123,5
Avstrija	1,0	1,4	2,4	1,8	119,3	120,7	122,5	123,2
Poljska	1,4	3,8	5,3	3,2	46,3	46,9	48,8	49,9
Portugalska	0,8	-1,1	1,2	0,4	79,6	72,9	72,4	71,4
Slovaška	4,1	4,2	5,4	6,1	51,0	51,5	53,0	55,1
Finska	2,2	2,4	3,6	2,1	112,2	111,1	112,2	112,1
Švedska	2,0	1,7	3,7	2,7	113,7	115,7	117,3	114,7
Velika Britanija	2,0	2,5	3,1	1,8	116,0	116,1	116,1	115,3

Vir: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Ekonomsko ogledalo 6/2006

5.3 Vpliv vstopa v EU na BDP na prebivalca po kupni moči v Sloveniji

Ob primerjavi podatkov o ravneh BDP na prebivalca po kupni moči (BDP v SKM), ki temeljijo na izračunih standardov kupnih moči (SKM) kot pretvornika BDP v nacionalnih valutah, ugotovimo, da je Slovenija v letu 2005 dosegla 80 % povprečnega BDP na prebivalca v EU (tabela 5.2), kar je za 4 % več kot leta 2003, preden je vstopila v EU. Večji del te razlike je moč pojasniti s precej hitrejšo rastjo BDP Slovenije v primerjavi s povprečno rastjo v EU-25.

Med novimi državami članicami EU je bil BDP na prebivalca po kupni moči v letu 2005 še vedno višji kot v Sloveniji le na Cipru (83,1 %), med starimi članicami se je pa

Slovenija po vstopu v EU približala Grčiji na tri odstotne točke v letu 2004 (81,9 %) in na dve odstotni točki v letu 2005 (82,2 %). Med novimi članicami EU je po vstopu v EU takoj za Slovenijo prva uvrščena Češka s 70,2 % povprečnega BDP na prebivalca po kupni moči v letu 2004 in 73 % v letu 2005.

Po kazalniku BDP na prebivalca po kupni moči so se v letu 2005 (tabela 5.8) države članice razvrstile med 47 % in 248 % povprečja EU-25. Najbogatejša članica je še vedno Luksemburg, ki ima več kot dvakrat višji BDP na prebivalca v SKM od evropskega povprečja, ki znaša 247,8 %. Za 37,1 % je povprečje v letu 2005 presegla Irska kot drugo uvrščena članica. Slovenija je skupaj z Grčijo in Ciprom 20 % pod evropskim povprečjem. Najmanjši BDP na prebivalca po kupni moči imata pa Latvija (dosega le 47,1 % povprečja) in Poljska (49,9 %).

5.4 Vpliv vstopa na delež izvoza in uvoza v BDP v Sloveniji

Vstop Slovenije v EU 1. maja 2004 je prinesel spremembo zunanjetrgovinskega režima, saj je s tem slovenski trg postal del notranjega trga EU, Slovenija pa je prevzela skupno trgovinsko politiko. Prevzem skupne trgovinske politike vključuje vse trgovinske sporazume s tretjimi državami, ki jih je EU sklenila do tega dneva. Prevzem zunanjetrgovinskega režima EU 1. maja 2004 je za Slovenijo pomenil tudi sprejem skupne carinske tarife, sprostitev medsebojne trgovine z občutljivimi proizvodi, odpravo mejnih kontrol in formalnosti ter s tem znižanje trgovinskih stroškov.

Liberalizacija slovenske trgovine z EU se je začela že s podpisom Sporazuma o pridružitvi leta 1996 (več o tem v poglavju 4.1.1 Vključevanje Slovenije v EU). Regionalno prestrukturiranje slovenske zunanje trgovine pa se je začelo že po izgubi jugoslovanskega trga v začetku 90-ih let. Pred uveljavitvijo Sporazuma o pridružitvi Slovenije v EU 1. februarja 1999, je trgovanje med podpisnicama potekalo na osnovi začasnega sporazuma. Ta je postopno prinesel odpravo carinskih dajatev in količinskih omejitev pri izvozu in uvozu industrijskih izdelkov v in iz EU, z izjemo občutljivih kmetijskih in živilskih proizvodov iz EU, za katere je bila večina uvoznih dajatev odpravljena šele z vstopom v EU.

Zaradi zgoraj naštetih dejstev vstop Slovenije v EU ni prinesel drastičnih sprememb na področju tokov mednarodne menjave, kar je tudi razvidno iz tabele 5.3, v kateri je prikazana stopnja internacionalizacije slovenskega gospodarstva, merjene s povprečnim deležem izvoza in uvoza v BDP. Stopnja se je v obdobju 1995 – 2005 povečala z 52,7 % na 65,1 % BDP. Po posameznih letih je sicer povprečni delež menjave s tujino v BDP nihaval, gledano v daljšem časovnem obdobju pa sta se delež izvoza in uvoza postopoma povečevala. Po vstopu v EU ni bilo večjega povečanja stopnje internacionalizacije slovenskega gospodarstva, kar je bilo tudi pričakovano. Dodati je potrebno še, da je

delež uvoza tradicionalno nekoliko višji od deleža izvoza v BDP, razlika med njima se je v obravnavanem desetletju zmanjšala ob hitrejši rasti izvoza od uvoza.

Stopnja internacionalizacije, izražena s kazalnikom deleža izvoza in uvoza v BDP, se je v letih 1995 – 2005 postopoma povečevala zaradi večjega vključevanja blagovne menjave v mednarodne trgovinske tokove, delež menjave storitev v BDP pa je tudi po vstopu Slovenije v EU ostal razmeroma skromen (tabela 5.3).

Tabela 5.3 Povprečni delež menjave s tujino v BDP v Sloveniji in v EU, v %

	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Povprečni delež menjave s tujino v BDP - Slovenija	52,7	57,4	57,6	56,5	55,9	60,8	65,1
proizvodi	44,0	48,7	48,9	47,4	47,0	51,4	55,0
storitve	8,7	8,7	8,7	9,1	8,9	9,4	10,1
Izvoz proizvodov in storitev	51,7	55,6	57,2	57,1	55,8	60,2	64,8
proizvodi	41,6	45,7	47,3	46,8	45,9	49,4	53,0
storitve	10,1	9,9	9,9	10,3	9,9	10,7	11,8
Uvoz proizvodov in storitev	53,6	59,1	57,9	55,8	55,9	61,4	65,3
proizvodi	46,4	51,6	50,4	47,9	48,1	53,3	56,8
storitve	7,2	7,5	7,5	7,8	7,8	8,1	8,5
Povprečni delež menjave s tujino v BDP EU-25	46,6	56,5	55,9	53,1	52,3	54,5	n.p.
proizvodi	32,9	41,1	40,1	38,3	37,7	39,4	n.p.
storitve	13,7	15,4	15,8	14,8	14,6	15,1	n.p.

Vir: Banka Slovenije. Bilten (1995-2000): različne številke in letniki.

Delež izvoza ter uvoza blaga in storitev v BDP precej presega povprečje EU, kar je zaradi majhnosti slovenskega gospodarstva, pa tudi zaradi relativno visokega deleža predelovalnih dejavnosti v slovenskem gospodarstvu, pričakovano.

5.5 Vpliv vstopa v EU na tokove neposrednih tujih investicij (NTI) v Sloveniji

Vstop neke države v ekonomsko integracijo dolgoročno vpliva na povečanje njenih NTI. Ekonomska teorija pravi (Strmšnik 1997, 12 in 13), da ekonomska integracija pripelje do povečanja tokov NTI zaradi zmanjšanja tveganja, ki odpira nove investicijske priložnosti in zaradi ekonomij obsega, do katerih pride zaradi večjega trga. Ekonomska integracija torej spodbudi podjetja iz in izven držav integracije, da: (i) izvoz deloma nadomestijo z NTI oziroma s proizvodnjo v novih državah članicah, posledica tega pa je povečanje NTI v novih državah članicah; (ii) prestrukturirajo svojo proizvodnjo v okviru integracije v luči nove strukture stroškov in koristi ter ekonomij obsega, posledica tega je povečanje NTI v nekaterih starih ali novih državah članicah in umik NTI iz nekaterih drugih; (iii) začnejo iskati nove investicijske priložnosti v novih državah članicah, k čemur jih spodbuja zmanjšanje rizika in transakcijskih stroškov in s tem povezane nove investicijske priložnosti, kar rezultira v povečanju NTI v novih državah članicah. NTI pospešijo uvajanje moderne tehnologije in povečajo obseg R&D aktivnosti, prinesejo nove managerske tehnike ter znanja in odpirajo nove zaposlitvene možnosti za visoko usposobljeno delovno silo. Povečajo dostop do novih trgov in preko tega kapaciteto za izvoz, pospešujejo integracijo domače proizvodnje s proizvodnjo v bolj razvitih državah, pospešijo privatizacijo ter prestrukturiranje celotne ekonomije. NTI so pomemben faktor rasti, še posebej za ekonomije v tranziciji.

Podobno velja tudi za nove članice EU, priključene leta 2004, ki jim bo vstop v EU dolgoročno zagotovo prinesel povečanje NTI. Kratkoročnih učinkov vstopa novih članic v EU, gledano s stališča izrazitega povečanja NTI, pa ne moremo pričakovati.

V Sloveniji bistvenega povečanja priliva NTI po letu 2004 ni bilo oziroma ga težko pripišemo vstopu v EU (tabela 5.4). Delež stanja vhodnih NTI v BDP se je v obdobju 1995 – 2004 povečal z 9,5 % na 21,2 % (5.556,7 mio EUR), delež stanja izhodnih NTI v BDP pa z 2,6 % na 8,5 % (2.230,8 mio EUR). Po rekordnih prilivih v letu 2002 v višini 1.700,2 mio EUR, ki je bil povezan s privatizacijo Nove ljubljanske banke in prevzemom Leka, so se prilivi v letu 2003 spet znižali na 300,3 mio EUR in po vstopu v EU leta 2004 dvignili na 662,1 mio EUR. V letu 2005 so prilivi NTI ponovno padli, in sicer na 426,6 mio EUR. Na drugi strani se odlivi NTI iz Slovenije stalno in hitro povečujejo, iz 71,7 mio EUR v letu 2000 na 441,5 mio EUR v letu 2004 in 453,3 mio EUR v letu 2005. V letu 2003 je bila Slovenija celo neto neposredni investitor v tujino.

Tabela 5.4 Tokovi in stanja vhodnih in izhodnih NTI* v Sloveniji, v mio EUR

	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vhodne NTI							
Stanje konec leta	1.376,0	3.109,8	2.952,4	3.922,9	5.131,0	5.556,7	n.p.
Letni priliv	117,4	149,1	412,4	1.700,2	300,3	662,1	426,6
Stanje kot % BDP	9,5	15,1	13,1	16,6	20,6	21,2	n.p.
Izhodne NTI							
Stanje konec leta	382,3	825,3	1.139,2	1.472,8	1.901,5	2.230,8	n.p.
Letni odliv**	7,8	-71,7	-161,2	-162,1	-418,0	-441,5	-453,3
Stanje kot % BDP	2,6	4,0	5,2	6,2	7,6	8,5	n.p.

* Podjetja, v katerih ima posamezen tuji investitor 10-odstotni ali višji delež v kapitalu.

**Negativni predznak pomeni odliv.

Vir: Banka Slovenije. Bilten (1995 – 2000): različne številke in letniki.

Slovenija je med članicami EU med državami z najnižjim deležem stanja vhodnih NTI v BDP (tabela 5.5). Med starimi članicami so imele leta 2004 nižji delež le Nemčija, Italija in Grčija, med novimi članicami pa je imela Slovenija najnižji delež stanja NTI v BDP. V skupini držav novih članic imajo sicer najvišje deleže NTI v BDP Estonija (85,1 %), Malta (66,0 %), Madžarska (60,7 %), Ciper (52,7 %) in Češka (52,7 %).

V primerjavi z drugimi novimi članicami EU ima Slovenija boljše rezultate pri izhodnih NTI v BDP. Pri tem kazalniku je Slovenijo leta 2004 prehitela le Estonija. Vendar pa Slovenija po deležu izhodnih NTI v BDP razen Grčije močno zaostaja za starimi članicami EU.

Ugotavljam, da povečanega priliva NTI zaradi vstopa v EU ni bilo zaznati, kar je bilo v veliki meri tudi pričakovano, saj se ti učinki pokažejo v daljšem obdobju. Brez izboljšanja investicijske klime in podjetniškega okolja ter odločnejše politike privabljanja NTI v Sloveniji tudi v prihodnje ne moremo pričakovati občutnejšega povečanja NTI. Kakor govori ekonomska teorija, zgolj članstvo v EU kratkoročno ne more veliko doprinesiti.

Tabela 5.5 Stanje vhodnih in izhodnih NTI v primerjavi z BDP, v %

	Vhodne NTI			Izhodne NTI		
	1995	2000	2004	1995	2000	2004
Svet	10,1	18,3	21,7	10,0	19,7	24,0
EU-15/EU-25	13,2	26,4	31,7	15,0	37,0	40,9
Avstrija	7,4	16,0	21,6	5,0	13,0	23,3
Belgija	n.p.	n.p.	73,5	n.p.	n.p.	70,6
Belgija in Luksemburg	38,3	78,8	n.p.	27,4	72,5	n.p.
Ciper	14,5	33,0	52,7	2,4	6,4	17,4
Češka	14,1	38,9	52,7	0,7	1,3	2,9
Danska	13,2	46,4	40,5	13,7	46,1	41,1
Estonija	19,3	51,4	85,1	5,0	5,0	12,5
Finska	6,5	20,2	30,1	11,5	43,5	43,5
Francija	12,3	19,9	26,5	13,1	34,0	38,1
Grčija	9,3	12,4	13,2	2,6	5,4	6,4
Irska	60,2	134,1	126,3	19,9	29,5	52,9
Italija	5,8	11,3	13,1	8,8	16,8	16,7
Latvija	13,9	29,1	32,9	5,2	3,4	1,7
Litva	15,7	20,9	28,8	0	0,3	1,9
Luksemburg	n.p.	n.p.	575,5	n.p.	n.p.	555,3
Madžarska	25,3	49,0	60,7	0,6	2,7	4,5
Malta	17,3	67,1	66,0	1,0	5,7	6,7
Nemčija	7,8	14,5	12,9	10,5	29,0	30,8
Nizozemska	28,0	65,8	74,2	41,6	82,4	94,4
Poljska	5,8	20,9	25,4	0,4	0,6	1,1
Portugalska	17,1	27,0	39,0	3,0	16,2	27,2
Slovaška	4,2	18,4	35,3	0,4	1,6	1,5
Slovenija	9,5	15,1	21,2	2,6	4,0	8,5
Španija	18,7	27,6	34,9	6,2	29,6	33,5
Švedska	12,5	39,2	47,0	29,5	51,4	58,9
Združeno Kraljestvo	17,6	30,5	36,3	26,9	62,4	64,8

Vir: Banka Slovenije. Bilten (1995 – 2000): različne številke in letniki

Glede na ugotovitve nekoliko bolj poglobljene analize petih izbranih makroekonomskih kazalnikov lahko zaključim, da članstvo Slovenije v EU ni bistveno ali morda celo šokantno spremenilo procesov in tokov dogajanja v slovenskem gospodarstvu, prav tako pa ni prineslo bistvenih sprememb v poslovanju, saj so države članice EU že pred pristopom Slovenije v integracijo predstavljale njene glavne trgovinske partnerice.

Ob navedenem zaključku analize izbranih makroekonomskih kazalnikov velja izpostaviti dejstvo, da na tem mestu izvedene ocene morebitnih sprememb v slovenskem gospodarskem gibanju temeljijo na relativno kratkem časovnem obdobju (tj. nekoliko več kot dve leti) članstva Slovenije v EU in bodo zato nekatere veljavne in

zanesljive ocene o učinku vključenosti Slovenije v EU na njene gospodarske tokove in procese možne šele na daljši rok oziroma šele po dolgotrajnejšem obdobju polnopravnega članstva Slovenije v največji evropski integraciji. Takrat bo tudi tekoča primerjava (*angl.* benchmarking) lahko pokazala, ali v svojem gospodarskem gibanju dohitevamo ali zaostajamo za ostalimi polnopravnimi članicami integracije. Prav tako je potrebno poudariti, da v pričujoči analizi posledic integracije Slovenije v EU ni zajeto notranje prestrukturiranje gospodarskih dejavnosti v Sloveniji po njenem vstopu v EU, zaradi katerega so nekatere dejavnosti močno pridobile, druge pa zapadle v krizo.

6 SKLEP

Mednarodna ekonomska integracija predstavlja dandanes koncept, brez katerega si same ekonomije več ne moremo zamišljati. Težnje držav po povezovanju in sodelovanju so vse močnejše. To še posebej velja za manjše države, za katere je sodelovanje v procesu integriranja nujnost, če želijo svoja gospodarstva ohraniti konkurenčna.

Ekonomisti pojem mednarodne ekonomske integracije pojmujejo različno. Delijo jih na veliko vrst in stopenj, zagotovo pa so najbolj v ospredju tiste, ki so na makroekonomskem nivoju. Gre za integracije, ki povezujejo države tako na gospodarskem kot tudi na političnem nivoju.

Proces integriranja se je v Evropi začel že leta 1948 in še zmeraj traja, kar dokazujejo tudi države pristopnice (Bolgarija, Romunija) in kandidatke (Hrvaška, Turčija) za vključitev v EU. V grobem bi lahko dejali, da je proces, ki poteka zadnje pol stoletja, proces nastanka Evropske unije, njene predhodnice (ESPJ, ESJE, EGS, ES) pa predstavljajo eno izmed faz njenega razvoja. Pri tem pa ne smemo pozabiti ne EFTO in CEFTO, ki sta na nek način dober vadbeni poligon za vstop na višjo raven – EU, pri čemer se pa pomen obeh, zaradi prestopa številnih držav v EU, zmanjšuje.

Slovenija je 1. maja 2004 vstopila v EU in tako postala integralni del velikega evropskega notranjega trga. Iz članstva Slovenije v EU izhaja tudi obveznost sodelovanja in vključitve v EMU, s ciljem prevzema evra kot skupne valute. Trenutno se Slovenija nahaja v obdobju delovanja tečajnega mehanizma ERM II, ki se bo zaključilo 1.1.2007 s prevzemom evra, kar je uradno potrdila tudi slovenska vlada.

Gospodarska aktivnost Slovenije se je po vstopu v EU pospešila, in sicer z doseženimi stopnjami rasti BDP okoli štiri odstotke letno in z višjo rastjo izvoza, ki je glavni motor slovenske gospodarske rasti. Podobni trendi se bodo najverjetneje nadaljevali tudi v naslednjih letih. V prihodnje je več impulzov moč pričakovati tudi s strani neposrednih tujih investicij (NTI), saj so se z vstopom v EU odpravile ali poenostavile mnoge administrativne in tehnične ovire ter olajšal dostop do tujih trgov nabave, prodaje in kapitala. S strani priprav na prevzem evra je Slovenija uspešna tudi na poti izpolnjevanja predhodno zastavljenih ciljev.

Z vstopom v EU se za večino gospodarskih subjektov v Sloveniji razmere niso bistveno spremenile, saj se je slovensko gospodarstvo, zlasti njegov menjalni del, že v predpristopnem procesu v veliki meri prilagodilo zahtevam skupnega trga. Prav tako je bil velik del sprememb v slovenskem gospodarstvu v zadnjih letih povezan tudi s tranzicijo in prestrukturiranjem ter bi jih težko enoznačno pripisali prilagajanju zahtevam EU oziroma integraciji v EU.

LITERATURA

- Balassa, Bela. 1965. *Economic development and Integration*. Mexico: Cento de Estudios Monetarios Latinoamericanos.
- Bobek, Vito. 2002. *Doktrine in instrumenti mednarodne menjave*. Maribor: EPF.
- Bobek, Vito. 2005. *Nastanek in razvoj EU*. Interno gradivo. Koper: Visoka šola za management.
- Gusel, Leo in Vito Bobek. 1997. *Sistemi in instrumenti mednarodne menjave*. Maribor: Ekonomsko – poslovna fakulteta.
- Hartman, Rasto. 1990. *Evropska skupnost in Jugoslavija*. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča.
- Ješovnik, Peter. 2000. *Evropska unija: zgodovina, ustanove, politike in evropski model družbe*. Koper: Visoka šola za management.
- Jovanović, Miroslav. 1985. *Ekonomika evropske ekonomske zajednice*. Beograd: Savremena Administracija.
- Jovanović, Miroslav. 1998. *International economic integration. Limits and Prospects*. Second edition. London: Routledge.
- Kenda, Vladimir in Vito Bobek. 2003. *Osnove mednarodnih ekonomskih odnosov*. Maribor: EPF
- Kezunovič, Maja. 2003. *Slovenija in Evropska unija. O pogajanjih in njihovih posledicah*. Ljubljana: Urad Vlade RS za informiranje.
- Kovačević, Stevo. 1991. *Međunarodna ekonomska integracija (teorija i praksa)*. Beograd: IDP »Naučna knjiga«.
- Kumar, Andrej. 1990. *Mednarodni ekonomski odnosi*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča v Ljubljani.
- Mileta, Vlatko. 1998. *Međunarodne ekonomske organizacije i integracije. Drugo dopunjeno i prošireno izdanje*. Zagreb: Radna organizacija za grafičku djelatnost, Samobor.
- Simonitti, Iztok. 1989. *Evropa 1992: razprave, eseji, dokumenti*. TOZD Gospodarski vestnik v delovni organizaciji ČGP DELO.
- Slovar slovenskega kjižnega jezika. Druga knjiga I – Na. 2 ponatis. 1991. *Slovar* Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Strmšnik, Igor. 1997. *Pričakovani makroekonomski učinki integracije Slovenije v Evropsko zvezo*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.

VIRI

- Banka Slovenije 2006. Ekonomska in monetarna unija: Kriteriji za uvedbo evra.
<http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=170> (3. julij 2006).
- Banka Slovenije 2006. Ekonomska in monetarna unija: Faze uvedbe evra v Sloveniji.
<http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=178> (5. julij 2006).
- Banka Slovenije 2006. Bilten Banke Slovenije 1995-2005.
<http://www.bsi.si/>
- Evropska centralna banka 2004. Sporočilo za javnost: Osrednji devizni tečaj evra.
<http://www.ecb.int/press/pr/date/2004/html/pr040628.sl.html> (28. junij 2004).
- Evropska unija*. 2003. Bank Austria Creditanstalt Slovenija in Bank Austria Creditanstalt Dunaj.
- Evropska unija na kratko*. 2006. Ljubljana: Informacijski center Delegacije evropske komisije v Sloveniji.
- Guide to European policies 2000. 6th edition*. 2000. Rixensart: European Study Service.
- Pogodba o ustavi za Evropo*. 2005. Maribor: Zavod PIP, Študentska organizacija Univerze v Mariboru
- Slovenija v Evropski uniji*. 2005. Ljubljana: Urad Vlade RS za informiranje
- Urad vlade RS za informiranje. 2003. O Cefti.
<http://www.uvi.gov.si/cefta2003/slo/cefta/> (23. junij 2006).
- Urad vlade RS za informiranje. 2006. Delovanje EU: Evropske institucije.
<http://evropa.gov.si/institucije/> (23. junij 2006).
- Urad vlade RS za informiranje. 2006. Delovanje EU: Širitev Evropske unije.
<http://evropa.gov.si/siritev/> (23. junij 2006).
- Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. 2006. Ekonomsko ogledalo 6/2006.
<http://www.gov.si/zmar/arhiv/kazalo.php> (13. julij 2006)

